

Mladika

leto V. • oktober - december 1961 • štev. 8-10

Uredil

JOZE PETERLIN

Opremil

ING. FRANKO PIŠCANC

VSEBINA

Lojze Skerl: Božična luč	121
R. L.: Slovenski božični prazniki	122
Alessandro Manzoni (prevod Vin-	
ko Beličič): Božič	122
Stanko Janežič: Božični spevi v	
bizantinsko-slovanski (ruski) li-	
turgiji	124
Maša: Njun tretji božič	125
Vinko Beličič: Sveta noč	125
Mladina ob otroku	126
Misli	126
—ga: V beli snežni opojnosti	127
Marijan Štraus: Božični motiv	127
R. S.: Nov rod brez idealov	128
Stanko Janežič: Pogovor v parku	128
Aleksej: Neznanemu vojaku	129
Aleksej: Slišal sem krik	129
D. S.: Vprašanje ob letošnjem	
božiču	130
Franc Mljač: »Neopravičena ura«	
predstava v Avd.toriju	130
Lev Detela: Senca nad pokrajino	131
Nepozabna koroška pesem	133
Dr. Matej Poštovan: »Mater et	
magistra«	135
Aleksej: Moje dume	137
Jurij Slama: Nova knjiga	138
Maks Sah: Najboljši v šoli niso	
vedno prvi v življenju	138
Miranda Zafred: Mladina na plat-	
nu	139
R. L.: Radio Trst A v znamenju	
redukcij	140
Radijski spored	140
Jože Pirjevec: Ekhnaton	142
Strgar Vojka: Bolest	144
Aleksej: Listopad 1961	144
Strgar Vojka: Ekstaza	145
Strgar Vojka: Simfonija	145
Dr. M. Turnšek: Novo leto pri	
Slovencih ob Teru	146
jp.: Beseda študentu	146
Danilo Lovrečič: Odstavki	147
Kazalo V. letnika	148

Revija izdaja in urejuje uredniški od-

bor. Uredništvo in uprava: Trst, via

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica

Sv. Frančiška 20 — Telefon 29477

GLAS IZZA DEVINA

Čenjeni urednik!

»Mladika« je dobro pognala. Uga-
jata mi vsebina in oblika. Veliko
pozornosti zaslužiijo slike, ki jo de-
lajo privlačno in moderno. Poučna
je in izpolnjena z nasveti in humor-
jem.

Skoda, kar zanjo tako malo pro-
pagirate. Večina, katere sem vpra-
šal po »Mladiki«, me je gledala od
prtih ust.

Čestitam in Vam želim še nadalj-
njega uspeha v božjem duhu.

S spoštovanjem

Ivan Budnik

Hvala, gospod Budnik, za Vaše
priznanje! Hvaležni Vam bomo, če
boste ljudi v svoji okolici opozori-
li na našo revijo. Pošljite še kaj
prispevkov!

POZDRAV IZ KANADE

Edmonton, Kanada

Uredništvu »Mladike«.

Nad vse sem presenečen danes
ko mi je slučajno prišla v roke šte-
vilka Vaše revije. Rad bi si jo na-
ročil — ali je to mogoče? Rad bi
tudi dobil vse letošnje številke (oa
januarja dalje).

Čim prejem prvi izvod, Vam
pošljem denar. (Mislim, da bo prav,
če računam 200 Lir za izvod).

Najlepše pozdravljam posebno
sodelavce in sodelavke, ki so vsi
tako — simpatični.

B. Božič

Veseli smo bili vsi Vašega pisma
iz daljne Kanade. Veseli, da smo
Vam prinesli drobec veselja iz do-
movine. Pošljamo Vam nekaj več
števil letošnjega letnika a majhno
prošnjo: ali bi bili tako ljubeznivi
in pokazali morda revijo še kakim
svojim znanecem, posebno tistim, ki
so morda doma s Trsta ali pa s
Primorske. Morda bo tudi tu zani-
mal utrip slovenskega življenja za
morjem. Če bodo naročili revijo,
bodo s tem pomagali, da ta plamen
živega življenja, posebno življenja
slovenske mladine in njenega ustvar-
janja ne bo pojemal, ampak bo
vedno močnejši. Hvala!

GORSETOVA VOŠČILA

Vsem znanecem in prijateljem ter
čitateljem »Mladike« pošilja akad.
kipar France Gorše pristrčna voščila
za božič in lep pozdrav iz Zdru-
ženih držav.

Med drugim piše:

Prilagam fotografski posnetek Ja-
slic, ki jih bom postavil v novi cer-
kvi v New Toronto za letošnji bo-
žič. Tam bom božičeval en teden
pri mojih znanjih in prijateljih.

Zanimalo Vas bo, da sem bil pr-
vo nedeljo v novembru v Pittsbur-

gu in sem si v Carnegijem Insti-
tutu ogledal mednarodno umetni-
ško razstavo. Zastopanih je 29 na-
rodov, med njimi tudi Jugoslavija,
ki jo zastopa Slovenec Gabrijel Stupica z eno samo sliko. Zanimivo
je to, da so vsa dela brez razlike
narodnosti pomešana med seboj. Je
to 99% abstraktna umetnost — brez
osebna, brez ideje. Sam formalizem
— l'art pour l'artizem v novi
obliki že pravi izraz naše neureje-
ne dobe.

Lepe pozdrave!

France Gorše

Našemu prijatelju, kiparju Gor-
šetju, ki se mu misli vračajo na Tr-
žaško in Goriško, kjer je preživel
toliko let, se lepo zahvaljujemo za
njegove pozdrave. Na prvo stran
današnje številke smo dali najno-
vejšo njegovo umetniško delo —
Jaslice. Veseli smo lepe umetniške
afirmacije našega kiparja v velikem
svetu in smo srečni, da je njegovo
umetniško delo dobilo prav zdaj
spet novo širino in nove izraze.

Prof. Goršetju pošiljamo od tu
tople domače pozdrave in voščila.

IZ SOVODENJ

»Mladika« mi je draga tudi zato,
ker je edini slovenski časopis, ozir-
revija, ki spremlia bolj natančno in
obširneje slovensko radijsko posta-
jo v Trstu. Zdaj, ko je sprejem na
kratkih valovih zares dober, smo
vse bolj navezani na radio. Prej
nam Vaša radijska rubrika ni po-
menila toliko kot zdaj. Se Vas pro-
simo, da bi bolj komentirali spo-
red, da bi ga bolj predstavljali. Tu-
di izvajalce in pisce in pisatelje.
Saj radio tega ne dela. Slišimo lah-
ko le oddajo in nič drugega.

Zelo bi bili tudi zadovoljni, če bi
»Mladika« posvečala več pozornost
Goriški, saj Gorica nima nobene
svoje revije. Vidimo, da pri »Mla-
diki« sodeluje tudi precej tržaške
mladine. Ali ne bi bilo mogoče pri-
tegniti tudi goriške? Mislim, da bi
morala »Mladika« prodreti tudi bolj
na Goriško.

Lepe pozdrave!

S. V.

Veseli smo, da ste z nami istega
mnenja, da bi namreč morala »Mla-
dika« najti večji odmev in več so-
delovanja tudi na Goriškem.

Radijsko rubriko bomo v bodoče
še skrbneje gojili, ker je radio Trst
A za slovensko kulturno in prosvet-
no življenje v Italiji izredno po-
memben.

Zelo Vam bomo hvaležni, če nam
boste pomagali, da bo našla »Mla-
dika« več sodelavcev in več naroč-
nikov tudi na Goriškem. V naprej
se Vam zahvaljujemo.

F. GORŠE: JASLICE

Na zemljo se je razlilo veselje in človeštvu je zasijala luč, ker je med nas stopil sam Sin božji.

Te resnice, te evangeljske besede, oznanja božični praznik, ki je praznik luči. In vse luči, ki krasijo jaslince in drevesca, ki po cestah in domovih ustvarjajo praznično razpoloženje, najdejo le v teh resnicah svoj pomen in svoj izraz.

Dandanes ni treba posebej poudarjati in priporočati, naj vsi — brez izjeme — ustvarijo božično praznično razpoloženje in veselje. Še preveč je vsega tega. Nevarnost je, da vse te luči zatemnijo luč, ki je bila prižgana v betlehemske jaslince, in ves hrup zaduši klic, ki prihaja iz betlehemske revščine. Še hujše pa bi bilo, če bi človek z božičnim veseljem skušal zatajiti ali pa celo zadušiti krik svojega srca, ki kliče po pravem veselju — po veselju in sreči v Bogu.

Božji Sin je po rojstvu postal človek. Po krstu smo mi postali otroci božji. V nas je bila tedaj prižgana božična luč, ki je luč pre-rojenja v milosti in krščanske dejavnosti. Naj ta luč nikoli ne ugasne!

To je najlepše božično voščilo, ki ga more izreči duhovnikova beseda.

Lojze Škerl

BOŽIČ

Ko plaz, ki se vrh gore
odtrga, po strmini
grmi, od lastne teže gnan,
v naročje globočini
čez skale, grušč, previse
bobni, ječi, praši se —
do dna: v negibno noč;

ne gane se, kjer je obstal,
potrta so mu ledja;
ko tekel bo menjavi čas,
on sonca več ne ugleda
pradavne višočine,
če kdaj ga iz mračine
ne vzdigne rešnja moč:

tako je ležal bedni sin
Adámovega greha
od dne, ko ga skrivnostni srd
zadel je; neuteha
ni več mu dala vstati,
ni mogel več vzravnati
ošabnega vratu.

Le kdo od zasovraženih,
rojenih v žalovanje,
bi drznil si pred Stvarnika
in reči: Odpuščanje!
Vez večno spet skleniti?
In kdo plen ugrabiti
zmagalnemu peklju?

A glej: rodilo Dete
se nam je v dar; peklene
sovražne sile se treso,
da le z očesom trene:
roko človeku nudi,
naj vstane, se potrudi
v nadzemeljski sijaj.

Visoko iz nebes
vir žubori stoteri,
po usehlih jarkih trnjevih
poživljajoč se širi:
se iz debel med poceja;
kjer je pustela meja,
brstijo rože zdaj.

O Sin, rojen iz Večnega,
Ti lek za našo rano;
katero od stoletij
poreče: Vzšel je z mano?
Ti si: nebes prostrani
Te nima v svoji dlani:
iz besede Tvoje jè!

Pa ni bilo Ti zoprno
privzeti zemlje ila?
Od kod ta žarna milost mu,
ki ga je počastila?
Če iz Njega večne biti
je mogla odveza priti,
brezmejno dober je.

R. L.

Slovenski božični prazniki

Božični prazniki so vernemu slovenskemu človeku vedno pomenili največji praznični čas v letu. Večer pred samim božičem je postal *svet*, sveti večer in sveta noč pa najlepši praznik naših družin in domov.

Bolj kot kdaj koli v letu nam je domača streha, pa naj je še tako preprosta in uboga, prav na sveti večer nad vse ljuba in draga. Ta večer se spet vse zbere doma, da v miru in ob lepih običajih domačije doživlja svetost božičnih skrivnosti. Naj so naša srca vse leto tavalala po zgubljenem svetu, na sveti večer se vračajo, se zbirajo, ob znamenju našega božiča in v dušah se znova oživlja in utrjuje lepa vera otroških dni.

SLOVENSKE JASLICE

Božič praznuje vsak narod prisrčno doživeto v znamenju svojih navad in običajev... Prav ti običaji, ki so od naroda do naroda pogosto različni, pričajo, kako globoko je zrastle praznovanje Kristusovega rojstva v življenje vseh narodov.

Znamenje našega božiča so — slovenske jasllice.

Rojèn je danes: v Betlehem,
izbrani kraj, dospela
je izvoljena Devica,
ta slava Izraela,
noseč pod srcem Dete:
iz Nje rojèn, je svete
prerokbe spolnil vse.

In božja Mati Sina
v pleničice platnene
povije, v skromne jasl
ga ljubeznivo dene;
vsa blažena od sreče
Bogu pokloni se goreče,
ki se rodil je iz Nje.

Nebeški angel razglasi
ljudem kraljestvo luči,
ne zmeni za veljake se,
ki varjejo jih ključki;
pastirjem, ki neznane
so jim sveta nakane,
prikaže se svetel.

In glej: pridružijo se mu
nešteti nebeščani,
skopnela je tema noči
v njih luči nepoznani.
Zbor angelov prepeva
in glorijske odmeva
Vladarju vseh višav.

Pojoč veselo himno,
se vračajo v nebesa:
vse tišja med oblake
izginjajo čudesa,
spev se zgubi v višave,
molk zgrne se nad glave
krdela zvestega.

Nemudoma iskat so šli,
osupli od novice,
sirotno stajo, našli jo:
res detece, v plenice
povito, v jasl položeno,
so uzrli nebogljeno —
vekal je Kralj neba.

Spi, Dete, in ne ioči;
o spavaj, raisko Dete:
da ne bi nikdar čulo
viharjev zemlje klete
nad svojo glavo rjuti,
ki kakor konji ljuti
v pogubni boj drvé.

Spi, božji Sin: zdaj ljudstva,
kdo rojen je, ne vejo;
a pride dan, ko dediči
časti pred Te dospejo;
ko v jasl med plenici
z ubogimi ročicami
spoznajo Kralja Te.

Prevedel Vinko Beličič

Sedemsto let je od tega, kar je sv. Frančišek Asiški čudovito pridigal pri svojih polnočnih jaslcah o betlehemske Jezušku, da so vsi verniki jokali od ginjenosti. To so bile prve jaslice. Kdaj in kako se je udomačila ta navada med našim ljudstvom, ne vemo. Vemo samo to, da so jaslice v več kot 100 letih postale *simbol slovenskega božiča*.

V BOHKOVEM KOTU

Po starem izročilu imajo jaslice svoje častno mesto v kotu za mizo pod križem, v »bohkovem kotu«. Ob njih so se naše družine zbirale; molile in prepevale na sveti večer, sveti dan, vso božično dobo. Na jaslcah se je ustavljalo oko vsakega, ki je prišel v hišo. Jaslice s sveto družino, z angeli in pastirji, z zvezdo in tremi kralji so bile ponos vsake družine, vedno prva skrb, pa tudi največje veselje slovenske mladine.

KDO JIH JE POSTAVLJAL?

Odkar so odhajali kmečki sinovi v mestne šole, je bila vedno njihova prva skrb, za božič postaviti čim lepše jaslice. Z okorno roko rezljane kipce je oče skrbno čuval kot sveto dediščino davnih časov. Nihče drugi jih ni smel postavljati in razporejati po mahu kot najstarejši sin, ki ga je hišna mati v skrbi za svojo dušo poslala v črne šole, da bi nekoč postal duhovnik. Slovenski študent je bil tisti, ki je sto let ob jaslcah ohranjal vero in stare običaje prav do naših dni.

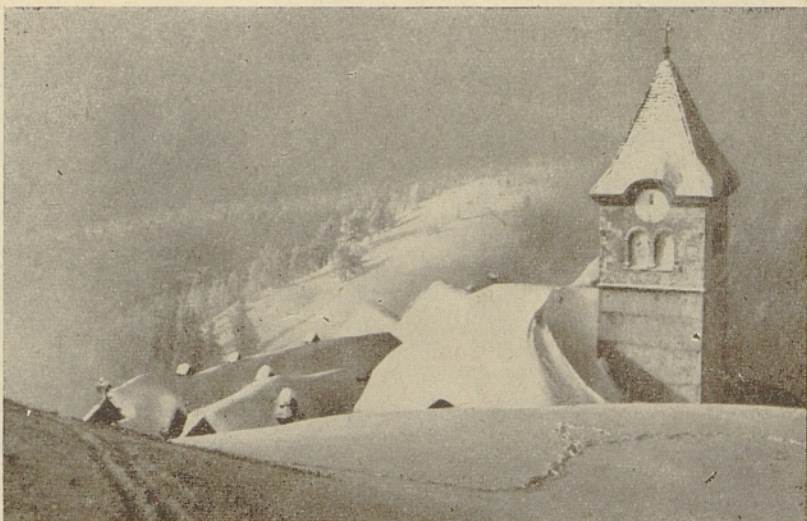
DELAJMO JASLICE!

Kakor čudežna pravljica je bila nekoč naša sveta noč. Noč čudovitih skrivnosti, saj jo ožarja sij največjega čudeža v vesoljstvu, učlovečenja božje Besede.

Sveta noč — blažena noč! Najlepše in najprisrčnejše znamenje svete noči pa so domače jaslice. Postavimo jih!

Slovenski dijak, to je tvoje delo! Kjer ni dijaka, naj prevzame to delo delavec, obrtnik... najstarejši sin. Pravočasno si naberi mahu, da ga porahljaš pred jaslcaми! Napravi si hlevček sam, iz lepenke in lubja bo najlepši. Poskrbi pravočasno za kipce! Morda jih imaš doma. Vsaj Jezuščka, Marijo in Jožefa moraš imeti. Toliko lepše pa bodo tvoje jaslice, kolikor več kipcev imaš. Če ni v hiši »bohkovega kota«, pa jih postavi kjer koli... čeprav na mizi.

Naj ne bo slovenske hiše, kjer bi iz jasl ne sijala božična luč v naša srca.

Naše Svete Višarje — pokrite z debelo snežno odejo

Božični spevi

v bizantinsko-slovanski (ruski) liturgiji

Molitve v bizantinsko-slovanski liturgiji so preproste in teološko globoke obenem. Predstavljajo duhovni zaklad vzhodnega krščanstva prvih časov. Skozi stoletja so bile in so še danes vzhodnim kristjanom glavna šola krščanskega razodetja.

Vsak praznik ima svoj tako imenovani tropár in kondák. Na večje praznike pripravljajo posebne prošnje, prazniški molitveni spev pa se ponavlja skozi več dni.

Poleg slovenskega prevoda božičnih spevov navajam zaradi možne primerjave tudi besedilo v staroslovenščini, kot ga uporabljajo krščanski Rusi (*Ieréjskij molitvoslov*, Rim 1950, katoliška izdaja).

PREDPRAZNIŠKI TROPAR IN KONDAK

Gotóvisja, Vifleéme, otvérijsja vsém, Edéme, kra-sjujsja, Evfráfo, jáko drévo životá v vertépe procveté ot dévy: ráj bo ónoja črévo javísja myslennyj, v némže božéstvennyj sád, ot negóže jádše žívi búdem, ne jákože Adám úmrem. Hristós raždáetsja, préžde pádšij vozstáviti óbraz.

V Vifleéme zrjášče pelenámi poviváemago, vsjú zémlju deržášča rukóju svoéju, predprázdnstvennyja pésni róždšej segó prinósim: máterski bo veselítsja, deržášči v nédreh Syna bóžija.

Pripravljaj se, Betlehem, odpri se vsem, Eden, okrási se, Evfrat, zakaj drevo življenja bo v duplini zacvelo iz Device: njeno osrčje predstavlja raj z božjim sadežem; če bomo jedli od njega, bomo živeli in ne bomo kot Adam umrli. Kristus se rodi, da bi dvignil nekoč padlo podobo.

Ko v Betlehemu zremo Njega, ki je v plenice povit, a vso zemljo vzdržuje s svojo roko, naj naše ustne predpraznične pesmi zapoje Njej, ki ga je rodila: po materinsko se veseli, ko v naročju drži božjega Sina.

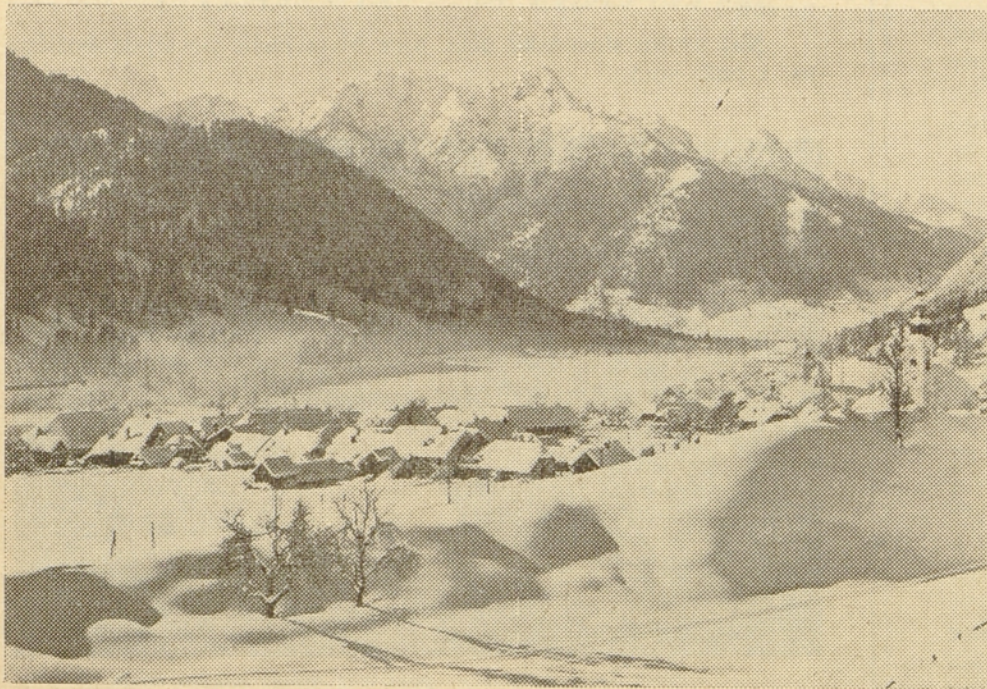
PRAZNIŠKI TROPAR IN KONDAK

Roždestvó Tvoé, Hristé Bóže náš, vozsjá mírovi svét rázuma: v ném bo zvezdám služáščii, zvezdóju učáhusja, Tebé klánjatisja sólcu právdy, i Tebé védeti s vysoty vostóka: Góspodi, sláva Tebé.

Déva dnés' presúščestvennago raždáet, i zemljá vertép neprístúpnomu prinósit. Angeli s pástyr'mi slavoslóvjat, volsví že so zvezdóju putešéstvujut: nás bo rádi rodísja otročá mlado, prevéčnyj Bog.

Tvoje rojstvo, Kristus, naš Bog, je prižgalo svetlo luč modrosti: po zvezdi so te spoznali zvezdoslovci iz vzhodne višave in se ti klanjali, Soncu pravice: Bodi slavljen, Gospod.

Danes Devica rodi Njega, ki od vekomaj biva, in zemlja nudi zatočišče nepristopnemu. Angeli s pastirji slavospeve pojo, Modri so že na poti z zvezdo. Zaradi nas se rojeva mladi otrok, večni Bog.

Zabnice — vasica
v prelepi Kanalski dolini
posuta s snegom

NJUN TRETJI BOŽIČ...

MAŠA

Videli so jo, kako je odvihrala iz cerkve prav v trenutku, ko je na koru zadonela pesem: »Pastirci, vstanite!« Prej je stala pri jaslicah in zamaknjeno zrla v Jezuščka, kot otrok. Tista pesem pa jo je zdramila. Obrnila se je in izginila skozi prednja vrata. Otroci so prestrašeno gledali za njo, starejši so žalostno majali z glavo...

Ona pa je tekla, tekla, dokler ni dospela pred pokopališna vrata. Šele tam se je ustavila; vsa rdeča in zasopla je zrla nekam čez grobove, zadovoljna, kot bi hotela reči: »Tukaj sem!« In je šla mimo grobov do njega, ki jo je smehljaje gledal z belega marmorja. Sklonila se je in objela mrzli kamen.

»Prišla sem.«

Zdelo se ji je, da odgovarja iz groba on:

»Vidim... Kje si bila tako dolgo?«

»V cerkvi. Gledala sem jaslice in mislila nate. Lepo je bilo.«

»Tu, kjer sem sedaj jaz, je še lepše. Tu imamo mnogo lepši božič.«

Odmaknila se je od njega in ga začudeno pogledala:

»Tam, kjer si ti? Kje si ti! No, kje si!« je skoraj vzkliknila.

»Pomiri se! Povej mi raje, imaš lepe jaslice doma?«

»Lepe. Sama sem jih napravila,« je ponosno povedala, »postavila sem tudi tiste pastirčke, ki sva jih skupaj kupila. Prav pri hlevčku klečijo.«

»Skoda, da jih ne morem videti!« je vzdihnil.

»Da, zakaj ne? Povej mi, zakaj?« Široko je razprla oči in ga gledala. Nato ga je spet objela in žalostno rekla: »Ne govori tudi ti tako skrivnostno. Veš, od takrat... od takrat... moj Bog, od kdaj?«

Zaslonila je čelo na mrzli kamen in se mučila nekaj trenutkov, da bi se spomnila nečesa, a sama ni vedela česa; nečesa daljnega, kar je v trenutku spremenilo njeno življenje.

»Tako čudno mi je,« je tiho govorila, »vem, da nekaj ni v redu, pa ne vem, kaj. Doma me stalno opazujejo, mama si vedno briše solze, bratec se me boji. Toda zakaj le? Kaj sem le storila? Ah, kaj, saj sem ti vedno pravila, da so krivični z mano. In tudi ljudje me tako čudno gledajo. Vsi mislijo, da se tega ne zavedam, a jaz vidim vse. Včasih se jim zasmejem naravnost v obraz!« Zmagoslavno se je zasmejala. »Ali veš, da se je nekdanja stara ženica pred menoj križala? Kaj le misli, da sem? Joj, kako so nekateri ljudje čudni!«

»Nič ne maraj, glavno je, da imaš mene!«

»Da, to je glavno! Veš, tako sem srečna, da sem zadnje čase stalno pri tebi. Vse jutro, ves popoldan, in tudi zvečer bi bila, če bi mi ti dovolil. Zakaj mi neпустиš? Ali me nimaš več rad?«

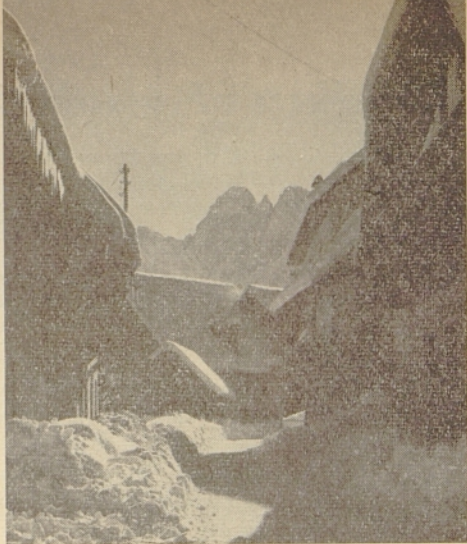
»Seveda te imam, kot vedno. Pa sedaj ni mogoče, da bi ostajala z menoj tudi zvečer.«

»Zakaj ni mogoče?« Vprašujoče je gledala njegov smehljajoči se obraz. »No, odgovori!« A on se je le smehljajal.

Tesneje se je privila k njemu in obupano govorila:

»Spet si skrivnosten. Ne bodi tak! Bojim se te takega. Hočem, da si tak, kot si bil vedno. Sedaj pa se safo smehljaš, naj ti rečem karkoli. Nisi več resen, nisi jezen, nikoli me ne okregaš. To nisi ti, nisi, nisi...«

Nedaleč od tam je stal grobar in govoril trem ženskam:

Ovčja vas v decembrskih dneh

Sveta noč

Student gre po stezi na vaško pot. Ne mudi se mu. Dobro se je oblekel in prijeto mu je. Zrak je ledeno mrzel in čist. Z zvezdami posute širjave neba so ko podoba večnosti. Visoko nad vzhodnim obzorjem se blišči mesečev krajec.

Fant se ustavi in posluša. Od vseh strani, iz vseh daljav, z vseh obzorij pojo zvonovi podružniških in župnih cerkva. Višji in nižji glasovi, tiši in glasnejši, hitrejši in počasnejši, bližji in daljnji — vse se zliva v veličastno pesem, ki se na nevidnih krilih prenaša pod utripajočimi zvezdami. V tem čudovitem petju angelov, ki imajo to noč svoj najlepši praznik, se fantu zdi, da ni več na tem svetu. V grlu čuti tesnobo, v oči mu sili solze — vrh klanca stoji ko ukopan in doživlja največjo lepoto, ki jo more občutiti človeško srce. Ti srebrni brezovi gaji, tiste modrikaste dolinice, one daljne gore — vse stoji zamaknjeno, vse posluša himno, ki jo čudežna sveta noč igra na svojo skrivnostno harfo, razpeto od zemlje do nebeških zvezd. V teh svetih trenutkih nihče ne misli na zemske stvari; vse duše čutijo glasove s pravega doma, ki je neskončno daleč od zemskih stisk.

Pojdimo, pojdimo tudi mi! Pridružimo se fantu, naj zapoje naša srca ubrano z njegovim! Pojdimo, ljudje! Sladko zvoni pri fari. Po vseh poteh, od vseh strani se zgrinjajo starši in otroci, fantje in dekleta, premožni in siromašni, ljudje vseh stanov in vseh poklicev. Glejte, cerkev je vsa razsvetljena. Vstopimo, predragi, vstopimo! — Prijeten nemir, sladka nestrpnost sije ljudem z obrazov. Ob polglasnih akordih orgel, ob rahlo tresočih se glasovih pevkih in pevcev se dvigne s kora tista najlepša med pesmimi, ki najde pot v sleherno srce, ki s čudno nežnostjo napolni sleherne oči, ki veže rodove med seboj — pesem, brez katere si ne moremo misliti božiča:

Sveta noč, blažena noč...

Vinčo Beličič

Mladina ob otroku!

Bistre oči in sveži razum fantov in deklet vidi in spozna veliko tega, kar starejšim ni več dano spoznati. Ponosni smo na to, a priznati moramo, da nas prav ta ponos večkrat zavede na spolzka tla. Toda zdaj, za božič, izrabimo to našo spoznavno sposobnost in si oglejmo OTROKA — KRISTUSA V HLEVU!

V hlevu! Ne v takšnem kot ga velikokrat upodabljajo umetniki: v svetlem, lepem, s čisto slamo, ali pa ki bi bil kot nekak pred dvor s stebričjem... Ne sramujemo se, da je bil Sin Davidov rojen v pravem hlevu. Pojdimo v kak preprost kmečki hlev in si ga dobro oglejmo! Tesen, mračen, štirje goli zidovi, ozka, zamrežena okna, smrad, gnoj, stelja in odpadli otrobi; pač kraj kjer žive živali.

In vendar: v najbolj umazanem kraju je bil rojen edini čisti, brezmadežni od vseh, kar jih je bilo rojenih iz žene — Kristus. Toda ni se rodil le slučajno v hlevu.

Ali ni morda ves svet večkrat kakor velikanski hlev, kjer ljudje prežvekujejo in pljuvajo gnilobo? Ali ne spreminjajo tudi najlepše in najčistejše reči s pekleno kemijo v zavrženo gnilobo? In vsemu temu pravijo naposled še: »veselje življenja!«

Na to zemljo, kjer ves nakit in dišave ne morejo zakriti gorostasne revščine, je prišel danes Kristus — Bog — Otrok, rojen iz Brezmadežne.

jv

»Tako je vedno. Priteče ob vsakem času, včasih je tu po cele ure. In stalno klepeta, se smeje, mu govori in poslušaj odgovor. Včasih pa joče in se pritožuje, da je nesrečna, pa sama ne ve zakaj.«

Spet je začelo snežiti v majhnih, a gostih kosmih. Pokrajina je bila že vsa bela in na pokopališču so bili vsi grobovi pokriti s snegom, da se je videlo le križe in bele spomenike. Ljudje so že odšli, mračilo se je.

»In kako jo spravite od groba?« je vprašala ena od ženic, ko so odhajali.

»Zelo preprosto: približam se njegovemu grobu in si dam opravka okoli bližnjih? Ni ji prav, da kdo poslušaj njen pogovor, pa gre.«

Ona pa je pritiskala lice na njegovo sliko in hlipaje govorila:

»... Včasih se ponoči zbudim in se spomnim, kako čuden si bil podnevi. Rada bi šla k tebi, da bi videla, če si še vedno tak, pa dobim vsa vrata zaprta in ključev nikjer. Tako mi je hudo!«

Vse naokoli je bila tišina, sneg je tiho padal in pokrival njene roke, ramena, lase, ona pa je z otrplimi rokami božala mrzel kamen in pritiskala od mraza modre ustnice na njegovo sliko in tiho jokala.

Zdramili so jo zvonovi. Veseli, mogočni zvonovi, ki so iz njenega otopelega srca na mah pregnali vsako žalost.

»Čuješ, kako lepo pojo?« je vzkliknila.

»Da. Ne pozabi, da je danes božič. Pojdi domov in prižgi pred jaslami svečke. Dve najlepši, rdeči; naj gorita za naju, hočeš?«

»Da, dragi. Za najin tretji božič. Nima vsak sreče, da preživi z ljubljanim človekom kar tri božiče, ali ne?«

»Seveda ne! In zato ne smeš biti nikoli več žalostna. Mi obljubiš?«

»Obljubim, obljubim!« se je smehljala. »To naj bo moje darilo za najin tretji božič.« je nato šepnila.

Poljubila ga je za slovo in vstala.

Obračala se je k njemu, dokler je bilo mogoče videti njegov nasmeh.

Ko je stopila na cesto, je iz teme stopil grobar in zaklenil pokopališčna vrata.

BEN.

MISLI...

Stopil je na cesto razgret in utrujen. Bila je skoraj polnoč. Oster zrak, ki mu je žgečkal v nosnicah, ga je prijetno poživil.

Morda mi zdaj kdo zavida, si je mislil; računa v lirah mojo »srečo« in mi zavida, ker sem nocoj zaslužil nekaj tisočakov.

»Srečen si ti, ki imaš pred seboj še vse življenje in ne veš, kaj bo s teboj jutri ali čez teden dni. Jaz sem propadel!« mu je pred dnevi rekel Stojan, ki prejema od neke ustanove denar zato, da reče »da« gospodu, ki mu pravijo doktor.

Z velikim nemirom pričakuje božične praznike. Že ves mesec čuti v zraku prijeten vonj po smoli, po vosku gorečih svečk, po kadilu. Skriva svoj nemir in bodri svoje upe. Bere knjigo o Gospodovem življenju v upanju, da bo doživel resničen božič. Pri petindvajsetih letih namreč še ni odkril vseh skrivnosti božične noči.

Stojan pa bo s svojo štirinajsto plačo kupil smreko, visoko do stropa.

Vojne verjetno ne bo. Kljub temu smo nemirni in živčni. A bolj kot samega uničenja in smrti se bojimo agonije, ustrahovanja. Strah pred vojno ni torej nič drugega kot strah pred strahom. In ta nam brani, da ne zabredemo v poslednji svetovni konflikt.

V beli sneženi opojnosti

Pod gorami, preko zasneženih polj...

Smučanje ni več moda. Otroci se veselijo prvih smukov v nepohojen sneg prav tako zares, kakor se veselijo Miklavža in božiča, odraslim pa pomenijo vitke smuči mnogo več: duševno razvedrilo, vir zdravja in novih moči, pot v zimsko pokrajino, kjer ne čutiš mraza, kjer se veseliš snežnih kristalov in belih poljan, jasnega neba in zimskega sonca, ki boža dušo slajše od dekliških oči, ki greje srce bolj od rujnega vinca.

Narava ne mara skokov, pač pa hoče mirnih prehodov. Narava sama daje tudi športnikom najboljši vzgled: med jesenjo in zimo ni meje, list za listom pada z drevesa, prav po malem postajajo noči daljše; tudi med mladostjo in zrelostjo ni meje, počasi tečejo ure, dnevi, leta in človek ne ve, kdaj dozori, kdaj se postara. Povsod v naravi so mirni prehodi. Tudi človek je del narave, in spada v telesnem oziru pod njene zakone. Ničesar naj ne dela tjavendan, vse naj ima svojo pripravo, dozorevanje in zrelost. Če si vse leto samo sedel v pisarni in delal uradniške posle, ali če si sedela iz dneva v dan za šivalnim strojem, tedaj bi bil nepripravljen start v belo opojnost »skok«, ki ga človeška narava ne mara in ga maščuje.

Tudi izkušenim smučarjem svetujem, da se počasi pripravijo na napore, ki so sicer prijetni, vendar jih telo ni vajeno, če je od lanske sezone počivalo. Pameten smučar bo ravnal takole: Pregledal bo najprej svojo opravo in ugotovil, kaj bo treba popraviti, kaj dokupiti. Nakupe bo izvedel čimprej, saj ve, da so o božiču vse športne trgovine prenapolnjene. Smuči bo očistil prahu in jih spet impregniral z lanenim oljem, da drsalna ploskev ne bo vpijala vlage. Za tem bo smuči skrbno napel in jih postavil na suho.

Pameter smučar ve, da bela opojnost ni odvisna le od jesenovih deščic in s pršičem obloženih klancev. Na smuči mora stopiti človek, ki je kolikor toliko močan, spreten in srčen. Slabičev in nerod narava ne mara in jih premetuje najrajši na zadnjo stran telesa, včasih pa kar na glavo, četudi je kruto riti z nosom po snegu...

Pameten smučar vse to ve in se zaradi tega pripravlja na zimo. Tega so posebno vesele matere in zakonske žene, ki dobijo kar nepričakovano v hišo »dobro moč«. Smuški kandidat začne namreč doma drgniti parkete, sekati drva, prenašati premog (poznam zdravnika, ki ga prenaša iz kleti v II. nadstropje in je zelo hud, če stori to kdo drugi), odmetavati sneg... in ko vse to opravi, gleda naokrog, če je pri hiši še kaj dela. Vsak smučar ve, da so težji hišni opravki prav dober trening za smučanje. Marsikatera žena

je srečna, ko vidi, kako je njen mož v resnici dober, čeprav že dolgo ni kazal svojih skritih vrlin.

Smuški pripravnik navadno ne razodene svojih namenov, pač pa dela vedno in v decembru se celo dvigala izogiba in trenira peš po stopnicah. Razume se, da na skrivnem tudi telovadi. Kolena dviguje kakor olimpijski atlet, po 50 krat počepne in se zopet visoko vzravna, globoko se sklanja naprej in nazaj, poskakuje, maha z rokami, se znoji in diha globoko.

Če ima srečo, da prikrije doma resnične nagibe, ki mu vlivajo veselje do dela in gimnastike, tedaj bo o božiču nagrajen še z lepšimi darili, posebna nagrada pa ga čaka na snegu, ko ne bo poznal utrujenosti, pač pa bo držal po klancih veselo, hitro in varno. In marsikatera mati je srečna, ko ji kar naenkrat tako pridno pomaga in ne ve, da pri tem misli že na to, kako spreten bo moral biti na snegu.

MARIJAN ŠTRAUS

Božični motiv

Preko tihih, zasneženih smrek
dan beži.
Preko sivih, pustih mestnih hiš
zastirmi
človek se v spokojni prvi mrak.
Vsak korak
je kot v starih čudovitih dneh,
kakor smeh
z otroških usten. Kaj postal
in smehljal
si, neznanec, vase se? In roke
žuljave...
kot da bi nekoga božale.
Danes sveti je večer.
Sveti mir,
kot iz samih božjih rok...
Ah, kako lepo je biti spet otrok...

Pogovor v parku

Uredniki zagrebškega tednika »Globus« so napravili anketo med 3000 mladimi ljudmi med 17. in 22. leti. Zdi se nam, da so njihovi odgovori zelo značilni. Poglejmo si jih od bliže.

40% vprašanih je bilo akademikov, 37% je dijakov srednjih šol, ostali pa pripadajo delavcem, uradnikom in vojakom.

Tednik »Globus« je hotel s svojo anketo zvedeti, kakšne so skrbi in težnje današnje mladine, ki stoji pred samostojnim vstopom v življenje. Dasi je 50% vprašanih vpisanih v organizacijo Narodne omladine, se jih vendar samo 5% namerava posvetiti politiki. Mladina Jugoslavije torej ne mara slediti politiki. 54% vprašanih obiskuje šole samo zato, da bodo prišli v »donosni poklic«, drugih 20% pa hodi v šolo zato, ker so »prisiljeni«. Od članstva, ki je vpisano v organizacijo Narodne omladine, se jih le ena tretjina udeležuje dela in življenja organizacije, ostali pa izjavljajo, da jih življenje organizacije ne zanima in da so vpisani zgolj iz formalnosti.

Posebna zanimivost, ki jo je pokazala ta anketa je v tem, da mladina Jugoslavije ljubi družinsko življenje. Od vprašanih je namreč 60% izjavilo, da je njihov glavni življenjski smoter ustanovitev družine.

Za abstraktno umetnost se jih navdušuje le 26%. Drugi pa pravijo, da je ne razumejo, niti ne odobravajo. Med svetovnimi pisatelji ugaja Hrvatom najbolj Hemingway. Med filmskimi zvezdami pa sta na prvem mestu Elizabeth Taylor in Sofija Loren.

Kaj sodijo mladi Hrvati o veri? Polovica vprašanih se je izjavila, da je vera nepotrebna za življenje. Mnenja drugih pa so med seboj deljena: eni so verni in pobožni, drugi pa se ne znajo ali pa ne marajo izjaviti, a se vseeno ne odpovedujejo praktičnemu verskemu življenju. To dejstvo je zelo tolažljivo, če pomislimo na pritisk brezbožne in materialistične propagande.

Kaj sodijo ti mladinci o sebi samih? Večina vprašanih, naj izrečejo svoje mnenje o sebi enakih, je izjavila, da se današnja mladina raje zabava kot pa resno dela in pripravljaja na življenje. 47% je odgovorila: »Mlada generacija nima idealov«. Mednarodni dogodki, ki so vznevoljili mlade Hrvate so bili predvsem jedrski poskusi, vdor na Kubo in vojna v Alžiriji. Ko so to mladino vprašali, ali je zadovoljna, je 40% odgovorilo, da niso zadovoljni. Od teh jih 20% zatrjuje, da je vzrok nezadovoljstva krivo pomanjkanje denarja. Nad polovico vprašanih bi denar, ki bi ga zadeli na loteriji, porabili za nakup obleke.

Pri izsledkih te ankete je treba upoštevati dejstvo, da jo je izvedel režimski časopis v posebnem jugoslovanskem ozračju. **RS**

Takoj ob vходу v park je padla predme.

»Parlez-vous français, monsieur l'abbé?«¹

»Oui, je le parle.«²

»Razumete tudi španski?«

»Nekoliko. Dobro pa italijanski.«

»Hotela bi govoriti z vami. Smem? Če se vam ne mudi preveč?«

Gledala me je proseče in s plašnim zaupanjem v velikih očeh, ki niso mogle več zadrževati solza.

Ob pogledu na njene otožno iskrene poteze v lepem obrazu in na spodobno odeto mlado telo so se hipne senčne misli same od sebe utrnile od srca.

»Prosim, gospodična.«

Sedla sva ob mladi rožni gredi pod krošnjo starega kostanja. Zadnji sončni žarki so neslišno poljubljali umirjeno Seino pred nama, mogočni Louvre, ves prostrani Jardin des Tuileries, Place de la Concorde zadaj in v zeleni šum doneče Champs Élysées.

»Vi ste katoliški duhovnik, kajne?«

»Da.«

»Tudi jaz sem iz katoliške družine. A zdaj ne hodim več v cerkev. Ne morem.«

Zahlipala je, potem pa se zopet zbraša, si obrisala solze in nadaljevala.

»Iz Južne Amerike sem. Študirala sem v katoliškem zavodu. Končala sem srednjo šolo in pravo. Potem je prišlo tisto čudno: spoznala sem se z moškim, poročenim, štiriintrideset let starejšim od mene. Vzljubila sem ga in skrivaj živela z njim. Odpotoval je službeno v Evropo in jaz z njim. Eno leto sva tako živela. Vse sem mu dala, vse, vse, kar more dati ženska moškemu. Vendar nisem bila mirna. On tudi ne. Tolikokrat je jokal skupaj z mano. Rad me je imel. Kljub temu me je varal. Ni mi govoril resnice. Našla sem pismo njegove žene. Prišla je za njim. Nič nimam proti njej. Tako sva se ločila. Za vedno. Pred dvema dnevi. Jokal je. Zdaj sem sama. Nenehoma begam in ihtim. Vsi parki mi govorijo o njem, vse ulice. Grabi me obup.«

Pripovedovala je sunkoma in v slabi francoščini, vendar dovolj jasno. Ko je omenjala ljubimca, je namesto zaimka *il* vselej uporabljala žensko obliko *elle*. Tu in tam je vpletla kako špansko besedo.

Pustil sem, da se je izjokala. Sonce je medtem že zašlo. Na mesto je padal prvi mrak.

»Ali me razumete, mon père³, ali me razumete?« je zopet začela. »Moje življenje je končano. Ne morem jesti ne spati. Zapišam se v sobo, mislim in jokam. Ne vzdržim, ven moram, hlipam za zrakom. Zblaznela bom. Še vedno ga imam rada. Čudno je to. Kljub njegovi starosti. Kljub temu, da me je varal. Bil je prvi moški, ki sem ga spoznala. Vprašal me je, če bi mu hotela dati sina. Da, sem odgovorila. Ti nisi moja žena, je dejal in je zaihtel. Njemu je osemindvajset let, meni pa štiriindvajset.«

Zrl sem za solzno zaveso nič več otroških oči, potem pa se ko za oddih preletel vzdolž drevoreda do slavoloka Arc de triomphe, kjer so zablestele prve luči. Kljub šumu mnogih vozil na

¹ Govorite francoski, duhovni gospod?«

² »Da, govorim.«

³ Moj (duhovni) oče.

ulicah sem slišal, kako večerni molk kaplja med naju izpod rahlo vzvalovljenega vejevja.

»Zdaj je vse izgubljeno. Nič več nimam pričakovati od življenja.«

»Gospodična, ni vse izgubljeno,« sem tiho odvrnil. »Prvo, kar morate znova najti, je pogum. Vsaj trohico bi vam ga rad pomagal vzbuditi v srcu. Mladi ste še. Spremlja vas spomin na lepo prvo mladost. Prišla je nevihta in noč. Prešla bo in bo spet jutro in dan.«

Gledala me je nepremično z boleče razgretimi očmi in mi spregovorila.

»Ostala vam je vera v Boga, ki je neskončna Dobrota. Gotovo se spominjate Kristusovega srečanja z zavrženko Magdaleno. Ali ji ni dovolil, da mu je poljubljala noge in jih s solzami omočene brisala s svojimi lasmi? Vse ji je bilo odpuščeno, ker je ljubila. Resnična ljubezen prinaša kes in očiščenje.«

»Da, Magdalena mi je zelo draga,« je zašepetalo dekle. »Poznam njej posvečeno cerkev blizu Place de la Concorde. Nekoč sem zašla vanjo in skušala moliti. Nisem mogla. Z mano je bil on.«

»Zdaj vam bo lažje moliti, gospodična. Le eno bi vam še predložil: opravite spoved. Na pol ste jo že. Našli boste jasnino in moči za nov polet.«

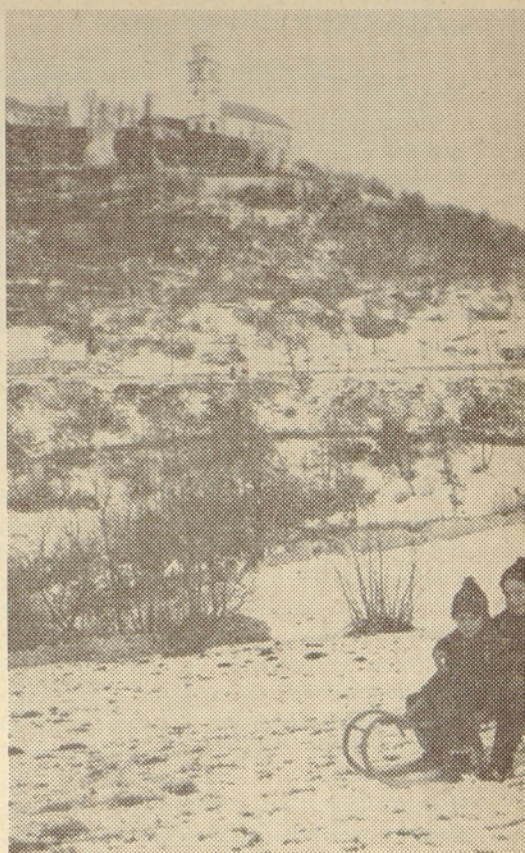
»Mislite?«

»Niti malo ne dvomim.«

»Kdaj vas smem obiskati, mon père?«

Dogovorila sva se.

Ko mi je podala roko, ni bilo več solz v njenih očeh. V svitu nočne luči nad nama sem zaznal čelo rahel nasmeh na tenkih ustnah.

S sankami po belem snegu

ALEKSEJ

Neznanemu vojaku

*Nocoj,
ko vsi okostnjaki
rajajo
z veselimi lučkami
v rokah
okrog svojih grobov,
boš Ti
na straži stal
in ne boš dočakal,
da ti kdo prinese
lovorjev venec.*

*Nihče
se nate ni spomnil.
In vendar
si umrl za druge.
Drugim
s svojo krvjo
si zapisal svobodo
in sebi tišino.*

*Vrni se
v grob
in mirno počivaj,
dokler iz tvoje krvi
Ti ne vzklije
bela krizantema
v domovini svobodni.*

ALEKSEJ

Slišal sem krik

In takrat se bodo jokali
vsi rodovi na zemlji.
(Mt 24, 30)

*Gospod,
slišal sem krik
naše zemlje,
ki z nadzvočno brzino
leti v propast.*

*Videl sem jo
v plamenih ognjenih.
Zaradi trčenja
dveh malih atomov.*

*Na milijone
in milijone delcev
se je porazgubila,
kot prah,
v temnem vesolju.*

*In kriknilo
je tudi vesolje.*

„Neopravičena ura“

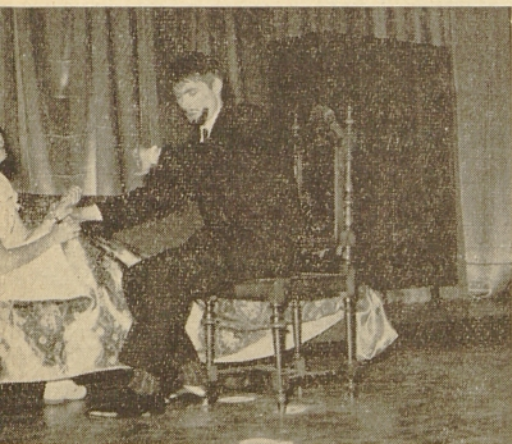
predstava v Avditoriju

Slovenski oder je v nedeljo 10. decembra nastopil v Tržaškem Avditoriju z Beckeffijevo komedijo v petih dejanjih »Neopravičena ura«. To je prvo delo, ki ga je ta ansambel zaigral v letošnji sezoni v Trstu. Igra je odlično uspela in z njo si je Oder pridobil še eno simpatijo med slovenskim občinstvom, ki je v izredno velikem številu obiskalo predstavo, kljub temu, da je bil dan lep, malo reklame in predstava v popoldanskih urah.

Kar se tiče igre same je treba pripomniti, da je bila zelo primerna za tržaško občinstvo, morda bolj kot katera druga. Zdi se, da je značaj Tržačanov tak, da imajo raje lahke in vesele igre kot pa drame in tragedije ter pevske nastope. Nobena druga igra ne bi namreč privabila toliko gledalcev kot jih je ta.

Dejanje se odigrava v premožnejši hiši, kjer imajo srednješolko, ki si je privoščila dan počitnic s tem, da je ostala doma ter se delala bolno. Starši, vsi v skrbeh, pokličejo zdravnika, ki je tudi univerzitetni profesor. Medtem, ko jo mladi profesor preizkuje, se med obema vname plamen ljubezni. Poročita se. Mlademu dekletu pa še vedno ni toliko do življenja v visoki družbi. Rada bi se vpisala še enkrat v šolo, v osmo. Ne da bi za to vedel njen mož, se vpiše in vsak dopoldan spet obiskuje pouk. Zaradi njenih domačih dolžnosti pa seveda učenje trpi. Nastajajo nevdružni položaji, ko mož zaloti, da žene zjutraj ni doma. Obidejo ga črne misli, da ga mlada žena vara. Dekle pa seveda noče izdati svoje skrivnosti, dokler ni prisiljena zaradi šolskih razmer pojasniti vse možu. In tako se vse lepo reši: ona zapusti šolo ter postane dobra žena.

Mladim igralcem gre veliko priznanje, da je igra uspela. K temu uspehu so pripomogli bolj s svojim mladostnim navdušenjem, kot pa s tehničnim znanjem in obvladanjem odrske spretnosti. Sicer so že večkrat nasto-

Zdravnik: »To je navadna študentovska bo-lezen ‚špriceritis!‘«

Vprašanje ob letošnjem božiču

Časopisi pišejo, da bo letošnji božič najbogatejši, da bomo pokupili za milijone in milijone daril, okraskov, »panetonov« itd. In z zadovoljstvom poudarjajo, da bomo imeli za božične praznike ulice, trge in izložbe razsvetljene s tisočerimi raznobarnimi lučkami. Napredek je torej viden iz leta v leto!

Le škoda, da smo pri vsem tem napredku popolnoma pozabili na nekaj bistvenega, na poezijo božičnih praznikov.

Se pred desetimi leti je bil božič najlepši družinski praznik. To je bil dan, v katerem je bila družina polnoštevilno zbrana in so manjkali le tisti, ki so bili kje daleč, daleč od doma. In z mrakom so bile takrat jaslice že postavljene. Jaslice! Zdaj jih ni skoraj več videti: izpodrinilo jih je božično drevo! Po večerji (na mizi so dišale ocvrte ribe) pa se je začelo tisto tiho, čudovito pričakovanje Jezusovega rojstva. Sedeli smo ob peči in se s tiho pobožnostjo pomenkovali. Polglasno, kajti Bog ne daj, da bi na sveti večer vpili in zganjali hrup. Pričakovanje je moralo biti vredno Njega, ki je bil tako tih, skromen in poln miline.

In v svetem vzdušju nam je čas prehitro minil; ob enajstih smo se že začeli pripravljati na polnočnico. V cerkvi pa smo se počutili kot v nebesih: petje, vonj kadila, slovesno okrašena cerkev, velike jaslice, polno ljudi...

Da, tako je bilo še pred nekaj leti. Danes pa gremo raje smučat, saj so trije ali celo štirje prazniki; škoda bi bilo ostati doma! In domov pošljemo lepo razglednico, na kateri so pozdravi že napisani, tako da manjka le naš podpis ter naslov. Danes so pač taki časi: treba je izkoristiti vsako prosto uro, ni čudno, da za družino ne ostane prav ničesar. Škoda, naše družinske skupnosti ni več. Niti enkrat v letu!

Ali ne skriva morda vse to vrvenje, ta mestni živ-zav, razkošna darila, velikanske razglednice s tujim napisom in z »očkom božičkom« v rdeči suknji nekaj bolečega in zatrtega v naših srcih; in darila vsakemu članu, ali ne skrivajo morda sram in zadrego, ki ju vsakdo čuti ob misli, da je vse leto zanemarjal svojo družino in se ji hoče zato sedaj z darilom opravičiti? Opravičiti za vse nedelje, večere, praznike, ko ga sploh ni bilo domov, ker je hodil po barih, po izletih? Morda!

Tako mi je žal po nekdanjem božiču! Po tistem Svetem večeru! Zakaj smo najlepšim praznikom dali vzdušje pustnega torka? Zakaj smo pokopali prelepo poezijo božičnih dni? Ne vem! Vem samo to, da božič ni več naš, temveč, da so nam ga iztrgali iz src in ga poteptali v mestnem vrvenju in kričavosti.

Če hočemo še košček sreče, obudimo v sebi, v svojih družinah in v slovenskih domovih spet tisti naš nekdanji božič z vso toplino, poezijo in vsebino!

D. Š.

SENCA

LEV DETELA

NAD POKRAJINO

Pred nami se je pokazala večja jasa z dvoriščem in hišo. Nebo je bilo belo. Krog in krog je tekel zid z oboki in stebri...

Skoraj ni bilo verjeti, da smo se bili še pred petimi minutami vozili po blatni podeželski cesti čez travnike proti gozdovom. Za nami se je v ognjeni črti plazila nevarnost in zamolklo grmenje topov se je mešalo z enakomernimi udarci motorja. Jaz in dekle sva čepela zadaj, na velikem lesenem zaboju, ki se je tresel in premikal po umazanem pločevinastem dnu. Duhovnik je sedel ob šoferju in se z roko naslanjal na motno okensko steklo, po katerem so polzele zelenkasto spomladanske kaplje. Premikali smo se molče, kot mrtva stara ladja, ki jo je zajelo neurje z vrtinci vetra in valov. Vojna se je z ogromnimi krvavimi čeljustmi zajedla v hribe v ozadju in mi smo, kot majhna družina, ki jo je povezala približujoča se nevarnost, potovali proti gozdovom, kamor se fronta ni razbesnela.

Sedaj je bilo to nenadoma mirno. Zdelo se je, da se je vojna skrila nekam v ozadje, daleč za drevesa, ki so se dvigala ostro in ravno, odsekana, kot da bi pravkar vzkllila iz zemlje. Tu so se širili gozdovi z močvirji, mahom in lužami, z zatohlím mokrim mrakom, debelimi sencami ter mirom in varnostjo.

Ozrl sem se proti dekletu. Tanki beli prsti so ji kot drobna krilca drgetali po vlažnem okenskem steklu.

Zavore so zacvilile in avto se je sunkovito ustavil.

»Sama sreča,« je rekel duhovnik in odprl avtomobilska vrata. Gledal sem, kako se premika v črnini proti stavbi. Začutil sem se praznega, z vročo glavo in bolečinami v trebuhu. Tedaj se mi je zazdelo, da postajam velik, teman, premikajoči se nagrobnik, kakršnih je na tisoče ustvarila vojna. Z zadnjimi silami sem se uprl neprijetnim mislim in stopili smo za duhovnikom proti hišnim vratom.

Stavba je bila enonadstropna in oguljena.

Duhovniku smo sledili molče med vlažnimi stenami in zaboji s krompirjem. Njegova velika senca se je v zadnji dnevni svetlobi lovila po obokih nad stopniščem, ki je vodilo v klet. Šofer je pokašljeval in se oziral, duhovnik pa je drsel enakomerno navzdol.

Tako smo dospeli v večji kletni prostor. Zagledal sem pograde, pokrite z vrečami in kunjami. Ljudje, ki so sedeli po klopeh ob mizi v sredini, so obmolknili in nas začudeno pogledali. Pesek je zaškripal pod mojimi težkimi visokimi čevlji in duhovnik se je ustavil ob steni pod grmado lesenih zabojev in zelenih steklenic. Okrenil je svojo visoko postavo in se bližal sredini in potem sem videl, da si je odpel črn zmečkan plašč, poln gumbov ter se spustil v pogovor s postavno žensko in drugimi ljudmi, ki so mu prišli naproti. Počasi je odmotaval zavoj, ki ga je nosil ves čas pri sebi. Zagledal sem skrinjico in sveče, ki so jih prižgali. Skrivnostno so se sukali proti stranskemu kletnemu prostoru, kjer je ležal bolnik. Dvoje temnih oken je bilo ves čas odprtih, da so valovi vlažnega zraka butali čez prostor in dvigali droban prah s tal.

Dekle je stopilo proti mizi v sredini, ki je stala nepremično kot velik dober pes. Šofer se je potihó pogovarjal z znanci in začutil sem, da ima doneč, pojoč glas. Sklonil sem glavo naprej in se premaknil proti dekletu, ki se je še vedno mudilo ob mizi.

»Iz teh krajev?« sem jo vprašal, da bi prebodel tišino in strah, ki sta mi zvonila po notranjosti.

»Ja,« je rekla tiho. »Starši so nekje na fronti.« Glas je bil zvoneč, a šepetav. Videl sem ga, kako trza po zraku in zamira pod visokim kamnitim obokom.

»Si vedela, da bo prišlo?« sem se zdrznil.

»Kaj?« je vprašala.

»To, ta nevarnost, zmaga in podrtija.«

»Ne vem,« je rekla.

pili s to igro, tako v Celovcu, v Bazovici, v Dolini in drugod. Zato bi človek pričakoval deloma bolj izdelano igro. Verjetno je temu kriv tudi oder, na katerem niso igralci imeli prilike preizkusiti prej svojega znanja. A vse malenkostne nedostatke je premagalo, kot sem rekel, mladostno navdušenje in razigranost.

Mira Lavrenčič je odlično rešila svojo vlogo mlade študentke Lili Jager. Njen lik je bil prav posrečen. S svojo ljubkostjo je napolnila ves oder ter dala svoj pečat vsemu dejanju. Edino to bi ji človek lahko očital, da je daljše stavke izgovorila v eni sapi, ne da bi jim dala pravo obliko in zato je bila delno nerazumljiva. Toda njena igra je zelo lepa.

Drago Štoka je kot običajno odlično odigral svojo vlogo univerzitetnega profesorja ter poznejšega moža Lili Jagrove. Dejanje ga je sicer tu pa tam zaneslo, da je tudi on postal bolj študent, kot bi se to spodobilo univerzitetnemu profesorju. A kdo bi se temu čudil, ko pa ima opravlka s tako mladostno razigranostjo. Priznati pa mu je treba, da ima najboljšo izgovarjavo in besedno podajanje. Pozna se mu dolgoletno igranje na radiu.

Saša Rudolf in Anica Pertot sta bila posrečena lika staršev glavne junakinje. S svojo nadpovprečno skrbjo za svojega otroka sta pripomogla k prikazu gosposkih staršev. Posebno Anica Pertot je s svojim nastopom pokazala, kdo nosi hlače v družini, medtem ko je mož samo za okras in za to, da pritrđi materi. Pertotova bi morala govoriti le malo glasneje in bolj za dvorano.

Nadvse srčkana je bila Marija Oficija v vlogi učenke Trude Hoffman. S svojo spontano igro je še tako zakrknjenemu pesimističnemu gledalcu privabila nasmeh na usta. To je naravno klasičen primer razigrane in nagajive učenke, a tudi slavospev brezskrbni mladosti.

Zelo posrečen je razred učenk s profesorjem latinščine, ki ga igra Jurij Slama. Slamova igra je naravna, neprisiljena in spontana. Nič ni pretiranega. Tudi učenke so ze-

Profesor: »Jager, to je neopravičena ura!«

lo posrečene. Če bi bil hudomušen, bi dejal, da so vsi dobri poznavalci šole z režiserjem vred. Pa tudi da imajo vsi to šolo radi.

Drugačen, močno poudarjen tip profesorja Kučera je zaigral Ladi Vodopivec. Takih profesorjev ni več, a nasmejali smo se temu veselo razigranemu šolniku.

Najboljšo skupinsko vlogo kot sceno v celoti pa je odigral profesorski zbor predvsem po zaslugi nadarjenih igralcev Stane Oficije, Aleksija Pregarca, Jurija Slame ter Angela Turka. Človek ne more reči, kateri je bil boljši, kajti vsi so odlično izpeljali in izdelali svoje like. Nepozabna je profesorica Stane Oficije, njena strogost, ki pa je učenci ne vzamejo resno. Njeno igranje spada v najvišjo raven podajajoče umetnosti.

Prikazen zase pa je študent Hans Olbrih, ki ga je zaigral Jože Pirjevec. Bil je nad vse komičen — morda ni niti potreben tako zelo smešen tip — a izdelan je dosledno in je pripomogel k uspehu predstave.

Dobro je tudi rešila svojo vlogo Maja Pertot kot hišna pomočnica pri Jagrovih. Enako dobro sta tudi zaigrala Marija Mislej in Edi Košuta, ki sta imela sicer stranski vlogi, a sta pobarvala celotno vzdušje veseligre.

Tudi tokrat se je poznala spretna režiserjeva roka prof. Peterlina, ki je s svojo umetniško občutljivostjo znal izbrati like, ter jih, kljub temu, da so po večini diletantje, privedi do take umetniške izraznosti. Tudi tempo je bil odlično izbran, hiter, vendar ne toliko, da bi zaradi tega trpele in se izgubile duhovitosti v igri, ki jih je vse polno.

Ko smo gledali predstavo, smo ponovno vzljubili šolo in stožilo se nam je po njej. To pa je znak, da je Slovenski oder dosegel svoj namen.

Franc Mljač

Ravnatelj: »Gospa kolegica, Jagrovo bomo izključili!«

»Jaz pa sem vedel, ves čas sem vedel,« sem hitro dodal.

Iz ozadja se je oglasil duhovnikov glas, nenavaden in močan. Jasno so se slišale molitve, ki so vozile kot nova božanska bitja nevidno mimo.

»Veste,« je reklo dekle, »partizani in Rusi znajo priti vsak čas.«

»Gotovo,« sem rekel. »Delal sem v tovarni na fronti. Prisilno mobiliziran. Sedaj, ko se je razsulo, se vračam domov v mesto.«

»Ali imate kaj na vesti?« je vprašala.

»Kaj vendar,« sem se zdrznil. »V tovarni sem delal. Vojski sem se izognil.«

»Lepo,« je rekla. »Ko so drugi umirali.«

Negibno sem obstal pred temnosivo steno, ki se je kot izjedena prastara koža gubala v temo. Zrl sem na zid in na svojo čudno senco na njem; oči so mi enkrat, dvakrat živčno mežiknile: ostro me je zadelo. Roka se mi je naenkrat povescila in padla v torbo, ki mi je bingljala ob strani. Otipal sem sliko, zavito v časopisni papir.

»Vidite,« sem dejal, ko sem jo dvijal. »To je moj oče. Ubila ga je sovražna granata, ko je okopaval svoj zelenjadni vrt.«

Sklonil sem se in poljubil sliko.

»Veste,« sem nadaljeval, »dolgčas je strašna stvar. Večina jih postane pošast samo zato, ker je izgubila cilj in upanje.«

Videl sem, kako je zardela. Sam pa sem se oddaljil proti drugemu koncu prostora — v teman kot, ki je v senci sameval kot skrit predal do boljšega sveta. Neka starka se je pripogibala pred duhovnikom, ki je pravkar končal s svetimi opravili in dal bolniku odvezo in poslednje olje. Ne da bi izpustil iz oči duhovnikov tihi hrbet, sem pograbil očetovo sliko in jo s tresočo se roko položil nazaj v torbo.

»Saj razumete,« se je oglasil duhovnik in se okrenil proti meni. »To so težke reči. Tukaj umira človek, večina pa se ne zaveda svetosti takega trenutka, saj je smrti v vojni še preveč.«

»Gotovo,« sem rekel tiho.

»Torej, v tovarni ste delali,« je rekel.

»Ja, ja,« sem mu pokimal. Spomnil sem se, da sem se še dopoldne od izmučenosti popolnoma izvotljen vlekel po cesti proti mestu. Nekaj časa so vozili mimo nemški kamioni, jaz pa sem dvigal roko, da bi se ustavili. Potem je cesta izumrla. Čutiti je bilo približevanje zmagovalcev. V daljavi je nevarno grmelo. Popoldne me je preletelo letalo, vendar sem bil toliko izčrpan, da nisem mogel ugotoviti, komu pripada. Nenadoma se je zgodilo. Slišal sem udariti pločevinasta vrata. Ozrl sem se in zagledal štirioglat duhovnikov obraz, kako visi med avtomobilskimi vrati in me opazuje. »Vojak?« je vprašal.

»Ne, ne, samo v tovarni sem delal,« sem zajeceljal.

»Peljemo se v naselbino v gozdu,« je rekel glasno. »Tam me čaka pastirska dolžnost... Če hočete, vas vzamemo s seboj,« je počasi nadaljeval.

Od veselja me je zabolelo v očeh, prijel sem se za torbo ob boku in zlezal v avtomobil.

Sedaj pa se je duhovnik nemirno prestopal. Obraz mu je bil strog in resen in oči so gledale nepremično kot dva okrogla črna kamna.

»Vi ste še zelo mladi,« je rekel in me prijazen pogledal. »Je bilo v tovarni težko?«

»Marsikaj je huje,« sem hitro odgovoril.

»Gotovo,« je rekel začudeno. »Imate starše?« je še vprašal.

»Samo mater. V mestu. Tja se bom skušal čimprej prebiti. Očeta je ubilo.«

»Ja, ja,« je rekel. Videl sem, kako se je zdrznil in vzravnal.

»Vi ste mladi,« je ponovil. »Gotovo se boste prebili. Saj menda ne nasedate morilcem, ki zapeljujejo ljudstvo v vojno. Verujte v dobro in ohranite vsaj nekaj svetega ognja. To bo gotovo pomagalo.«

»Hvala,« sem rekel in ga pogledal.

V tem trenutku se je duhovnik nenavadno obrnil. Videl sem, da je vrigel glavo globoko nazaj in stopil proti sredini prostora. Molče je pogladil dva raztrgana bosonoga otroka, ki sta sedela na umazanih tleh. Njegova senca je šla po steni pod velikimi oboki. Nato se je odrinil proti zidu in naslonil glavo globoko na razpadajoči omet.

Ljudje so se v glavnem pogovarjali o osvoboditvi. S težavo so pričakovali konec vojne in zmagovalce. Sam sem stal ob strani in prisluškoval

zamolklemu grmenju zunaj, ki je neprestano naraščalo. Nad mano se je kot teman oblaček odpirala ozka lina, za katero se je sivilo med grmovjem in mračnimi drevesi neba.

V neposredni bližini se je morala oglasiti strojnica.

»Prišli bodo!« je rekel postaran možak pri mizi v sredini.

»Težko čakate, kaj,« se je nasmehnil duhovnik in se nerodno zamajal.

»Seveda,« je rekel starec. »Rad bi, da bi se končalo. Trije sinovi so še na fronti.«

»Vojna, brezsmiselna vojna...« me je divje prešinilo. Skozi lino sem se zazrl na mokro drevje v gozdu in skušal pozabiti. Vendar je stvarnost neizprosno ostala.

Zunaj je hrup naraščal. Od daleč je prihajalo brnenje motornih vozil. Zdelo se je, kot da se bližajo velike vojaške skupine. Bučanje je naraščalo v neenakomernih sunkih kot veter, ki se sprevrača v vihar. Potem se je nenadoma zgodilo. Skozi lino sem videl, da so se iz gozdne teme pripeljali na jaso kamioni z ruskimi in bolgarskimi vojaki.

»Tu so, tu!« sem zakričal in se pognal proti sredini prostora.

To je bila za nas edino in vse. Vsi so jih pričakovali v upanju ali strahu. Oni so torej prihajali in mi smo jim bili na voljo.

Po prostoru je vzvalovilo. Mislim sem, da se bo začela veselica ali obredni ples. Zdelo se je, da se bodo ljudje zbrali v krog in se zavrteli. Vrteli bodo zemljo in nebo. Vrteli svoje misli in hrepenenja in potem bodo trudni in ubiti. Vendar se to ni zgodilo.

»Nazaj, nazaj,« je zakričal nekdo z revolverjem v roki, ko se je skupaj z Rusi in Bolgari pojavil na vhodnih vratih.

Ljudje, ki so hoteli na svež večerni zrak, saj jih je strah v trenutku zapustil, so se začudeno in poparjeno umikali ritensko nazaj v klet.

»Poiskati moramo,« se je vzpel tisti in dvignil roko. »Poiskati moramo morebitne pripadnike sovražnih oboroženih sil.«

»Tu ni nikogar od teh,« je zavpil duhovnik. »Tu so samo pošteni domačini!«

»Vas že ne bomo poslušali!« je udarilo iz njega. »Zdaj ste končali.«

»Se dolgo ne,« je vzkipek duhovnik. »Mi smo in ostanemo vaša vest.«

Ta se je samo namrdnil in začel pregledovati legitimacije. Ničesar se nisem bal. Tudi se v resnici ni nič pripetilo. Po daljšem času je bilo namreč med vsesplošnim godrnjanjem neljubo opravilo končano. Široko se je zarežal in rekel: »V redu!« Bili smo osvobojeni.

Vojaki so prikotalili v klet velik sod vina. Marsikdo od domačinov se jim je pridružil v popivanju. Tudi šofer in dekle sta se zabavala. Jaz pa nisem mogel obstati. Zunaj je še grmel, ta novi svet pa mi je bil prav tako zoprni in tuj. Njihovo veselje je bilo igrano in narejeno, med njimi se je premikala smrt.

Sklenil sem, da takoj kljub nevarnosti in noči nadaljujem pot. Tako bi bil do jutra v mestu. Materina usoda me je neznansko skrbela.

V kleti je bilo hladno — kljub množici ljudi, ki je valovila pod oboki in cementnimi stenami. Umirajoči v stranskem prostoru je pridušeno ihtel. Prsti na rokah so se mi krčevito stisnili. Po stopnicah sem stekel iz kleti.

Duhovnik je stal pred hišo in strmel v nebo kot v veliko luč. Čakal sem. Ni se oglašil. Tudi drevesa so ostala tiha in mirna. Mogoče so samo za trenutek ustavila svoje poglede na meni, nato pa so se zopet zatopila v noč. Šel sem počasi v mrak. Zrak je bil težak in vlažen. Tema je ostala kot prej in tudi veter, ki jo je prebadal, je ni znal raztrgati.

Nenadoma se je duhovnik zganil in odšel sem proti njemu.

»Greste jutri z nami?« je vprašal njegov sivi, nagubani obraz.

»Ne, ne!« sem rekel. »Moja pot vodi v mesto.«

»Veste,« je rekel. Videl sem, kako so se mu tresle ustnice. »Avto so nam zaplenili. Vračamo se peš.«

»Neverjetno,« sem rekel. »Bo dekle zmoglo dolgo pot?«

»Bo!« je odvrnil.

»Jaz odidem kar sedaj!« sem se oglašil.

»No, ne bodite neumni!« se je stresel.

»Nič,« sem rekel. »Tukaj ne vzdžim.«

»Potem srečno,« je dejal duhovnik in kot lopato dvignil stebričasto roko. »Vojna se končuje.«

»Ne vem, če se je že prav začela,« sem ostro pribil.

Profesorica: »Hofman, tudi vi pridete pred konferenco!«

Nepozabna koroška pesem

29. oktobra, ko smo praznovali slovenski narodni praznik in praznik Kristusa kralja, smo po cerkvenih pobožnostih doživeli v Avditoriju čudovit popoldan koroške pesmi. Na povabilo Slovenske prosvete je bil med nami pevski zbor *Gallus* iz Celovca in je imel v soboto zvečer v bazovski farni dvorani, v nedeljo pa v Avditoriju v Trstu svoj koncert. Če je bilo v soboto čutiti majhno utrujenost, ni nič čudnega, saj so pevci prevozili ta dan precejšnjo pot. Zato pa so nastopili v nedeljo sproščeni, nasmejani, pogumni v lepih, živih koroških narodnih nošah.

V imenu Slovenske prosvete je goste pozdravil *Drago Stoka*, ki se jim je zahvalil, da so prinesli tržaškemu Slovencem koroško pesem in svojo veliko vero v bodočnost. Zbor je predstavil njegov predsednik. Ko je povedal, da so člani zbora Slovenci z vse Koroške in da mnogi prihajajo na pevske vaje 30, 40, pa tudi 50 km daleč, se je sprožil v dvorani val navdušenja tej lepi ljubezni do domače pesmi.

Potem nas je pozdravil preč. gospod *To maž Holmar* kot predsednik Pevske zveze na Koroškem. Govoril je kot prerok, kot velik in neustrašen narodni buditelj, ki je v trenutku razgibal dvorano. Klical je k veselju do lepe pesmi in k zvestobi do prelepe materine besede in pribil, da ne poma gajo nobeni tuji računi, ki bi hoteli pokopati Slovence na Koroškem. Živ dokaz je pesem, ki odmeva po vaseh in je dokaz ustvarjalni genij slovenskih koroških skladateljev, katerih pesmi so na sporedu prav tega koncerta.

Potem je zbor pel. Pel pesem za pesmijo. S sigurno roko ga je vodil neutrudni, priljubljeni in sposobni dirigent dr. *France Cigan*. Dve uri nepozabnega užitka. V prvem delu so pevci zapeli 10 pesmi sodobnih ko-

roških skladateljev: Milke Hartmanove, Pavleta in Mirka Kernjaka ter Antona Jobsta.

V pristni koroški govoricu je uvajal v pesmi naš dragi znanec z Repentabra, pesnik in mladi kulturnik *Erik Prunč*. Njegova beseda, pogosto šaljiva, a vedno topla, je dala pesmim še večjo koroško barvitost.

Ceprav so pesmi umetne, nosijo vendar vse pridih koroške pristnosti in koroške melodije. Ne vem, katera pesem je bila lepša. Seveda so poslušalci čakali pesmi »Rož, Podjuna, Zila...«. Kar niso mogli prenehati s priznanji, ko so jo zapeli. Zelo je ugajala tudi »Pojdi, ah, pojdi...« in »Zapele so ptičke slivospev...«, pa še »O, Podjuna...« in še in še. Vendar kljub ploskanju pevci niso pesmi ponavljali.

Druga polovica koncerta je bila iz dveh različnih delov. Prvi je obsegel pet umetnih pesmi naših odličnih zborovskih skladateljev, drugi pa pet koroških narodnih pesmi. Ni mogoče tajiti, da je najbolj prevzel in osvojil zadnji del.

»To je posebno bogastvo slovenske Koroške,« je rekel pesnik Prunč. »Dragocena dediščina, ki so jo skozi stoletja rodovi in rodovi prejeli in naprej predajali, ki jo tudi današnji rod skrbno čuva in goji«. Na vrsti so bile pesmi: »Spov tice pojo« Oskarja Deva, »Stoji hartelc zagrajen« istega skladatelja, »Oj ti norčava gvava« v priredbi Pavleta Kernjaka, »Čej so tiste stezdice« v priredbi Franceta Cigana in »Tam, kjer teče bistra Zila« Luke Kramolca.

Vse kritike o koncertu so bile odlične, v časopisju in na radiu. »Mladika« je po koncertu šele danes prvokrat izšla, zato se pri družujemo šele zdaj tej enodušni sodbi, da je celovški Gallus odličen zbor, ki ga je njegov dirigent dr. *France Cigan* znal dvigniti na lepo višino in da zna iz njega izvabiti izredno lepe harmonije. Zbor je mlad, to je čutiti tudi v svežih glasovih in ne samo na obrazih. Sopran je čist, tenor nepriljen, bas žlahten, alt umirjen... Zasluga dirigenta je, da zna tako prelivati te sveže glasove drugega v drugega, da zveni pesem tako polno in fino. Nikjer ni kričavosti, nikjer pretiranosti. Včasih nam je bilo kvečjemu žal, da je naložil dr. Cigan tako odgovorne skladbe tem mladim pevcem.

Enodušna želja vseh Tržaških Slovencev je, da bi mogli spet kmalu pozdraviti v svoji sredi koroške pevce in njihovega odličnega pevovodjo, dr. Franceta Cigana. *jp*

Izpod Gospe Svete so bili pevci

»Mislite,« je zašepetal. Nagnil se je naprej proti meni, mrzel in rosen od čudne noči.

Tedaj so se oblaki nenavadno pretrgali in v velikansko noč je pogledalo žareče lunino oko. Drevesa so se zazibala v vetru in mesečini. Sapa mi je udarila proti glavi in njene nerodne roke so me vsega počesale.

»Vidite, zaveznika imam,« sem se prisiljeno nasmejal. »Mesečina bo. Na svidenje in srečno!«

Pomikal sem se k njegovemu črnemu plašču in čvrsto sva se objela. Medtem sem se sunkovito sklonil in mesec je stal nad najinima glavama kot nenavadna svetilka.

»Bog vas čuvaj!« je zašepetal.

Odmikal sem se mimo zidu, ki je tekkel preko jase. Cesta je bila bela in tuja. Od hiše je lil pramen luči in tudi duhovnik se je dvigal nepremično od tal. Oči je imel zaprte, kakor da bi bil črn preroški kip.

Obšla me je tesnoba. Tekel sem skozi gozd, vendar se mi je zdelo, da me preganja nevidni tujec v obliki dolge zlovešče sence. Hiša je izginila za ovinkom in ostal je le gozd z drevjem, vetrom in mesečino. Čutil sem zasplost. Skozi mokre trepalnice in veke mi je silila noč in me utrujala. Gledala me je preiskujoče, a mirno, toda kot predmet, ki ji je tuj. Sopel sem previdno in prestrašeno in koža na hrbtu me je bolela, kakor da bi se mi iznenada in nenaročeno prisesala na kosti kot grda žival.

Strojnice so zaropotale v neposredni bližini. Zagledal sem skupinico bolgarskih vojakov, ki je preganjala tri bežeče Nemce.

Presenečen sem obstal. Oblaki so se povsem razpustili in mesec je barval mokra drevesa, od katerih je kapljala voda. Iz barja in mlakuž je izpuhtevala vlaga in se kadila čez cesto.

Po zraku so zaplavale svetle žareče maroge in vedel sem, da dela tema tako vedno, kadar jo obišče svetloba.

Nekajkrat je počilo.

»Nemogoče,« sem pomislil.

»Ljudje,« se mi je utrgalo iz grla. »Kaj vendar delate! Ljudje!«

Nihče me ni poslušal. Nemci so še vedno bežali, Bolgari pa so jih hoteli obkrožiti.

Zaželel sem si biti sam z nočjo, med debli in skalami. Resnica pa je bila drugačna.

»Bratje!« sem jim zaklical. »Nehajte! Zaboga! Nehajte!«

Pred mano je bil smrekov gozd, iglice so ležale po tleh.

Bolgarski vojaki so uničili bežeče Nemce ter se srdito obrnili. Resnica se je postavila predme gola in kruta.

Nikakor nisem pričakoval razumevanja. Drevesa, stebri iz odličnega smrekovega lesa, mi niso mogli pomagati. Moral bi se na primer vreči na tla in se odplaziti v bližnje grmovje. Tedaj bi gotovo videl, da zemlja ni posuta le s smrekovimi iglami, storži, listjem in vejami, rjavimi kamenčki in šopi trave. Ne, na njej so ležali patroni, železne vojne rože. Ljudje so tukaj umirali, tu je domovala smrt.

Nikakor si nisem izbral primernega časa in to je bila vsekakor huda napaka. Čas pa je nepopustljiv.

Negibno sem obstal na sredini ceste in jih napeto pričakoval. Kljub grozečemu topotanju njihovih bojovniških škornjev je bilo strahotno tiho. Nekaj je začelo prihajati proti meni, vendar je bilo preveliko, da bi moglo vame. Ostalo je zunaj in me prešinjalo s spokojnimi očmi.

»Mati,« me je toplo obšlo. Videl sem se vračajočega se iz mladostnih počitnic na domačo postajo, kjer me bo srečna sprejela. In potem sem zagledal celo vrsto takih malih dečkov. Napolnili so nočno cesto in postavili nepremagljiv most zoper Zlobo in Smrt.

»Ne, ne boste me,« so se preganila moja usta. Premaknil sem se do širokega debla. Mesec me je vsega obsijal.

Vojaki so me divje obstopali. Mesec je zaplesal čez nebo. Moja senca se je zlomila ob drevesu in treščila na mahovita tla.

Vojaki so se dvigali preko obzorja in se grozeče približevali. Toda, ko sem jih bolje pogledal, se nisem več bal. Bili so divji, umazani in prašni. V žarkih svetlobe pa sem lahko razločno videl Jezusa, kako se premika s sklonjeno glavo med njimi in menoj.

Stresel sem se. Moja senca je šla počasi naprej in roke so se mi vzdignile v blagoslov in bojno napoved.

MATER ET MAGISTRA

Te besede so le kratka in površna informacija o novi socialni okrožnici papeža Janeza XXIII. »Mater et magistra«, kakor da bi se je od daleč dotaknili s konci prstov. Je namreč zelo obširna in vsaka beseda v njej je dobro premišljena. Najprej prav kratka vsebina, nato pa nekaj pripomb.

PRVI DEL: NAUK LEONA XIII. IN PIJA XII.

Deli se na štiri dele. Prvi del povzema in potrjuje socialni nauk papežev Leona XIII. in Pija XII. Leonova okrožnica »Rerum novarum« je nastala v času globokega socialnega in gospodarskega preloma. Edino gonilo gospodarskega ustvarjanja je bila pred 70. leti osebna korist; vodila ga je nebrzdana tekma. Zato govori »Rerum novarum« o delu, ki ni zgolj blago, o človekovi osebnosti, o pravični plači, o zasebni lastnini, ki jo priznava s pojasnilom, da je treba upoštevati njeno socialno funkcijo in pa o vlogi države pri pravičnem razdeljevanju donosa dela in kapitala. Ker so nastali pozneje med katoličani nekateri dvomi, je Pij XI. v okrožnici »Quadragesimo anno« jasneje opredelil stališče Cerkve do zasebne lastnine, pravične plače, do komunizma, ki je s krščanstvom povsem nezdržljiv in do zmernejših oblik socializma, katerega prav tako odklanja zaradi njegovega zgolj tostranskega materialističnega pojmovanja človeka, družbe in blaginje. Tudi od okrožnice »Quadragesimo anno« je poteklo že 30 let. V tem času se je marsikaj temeljito spremenilo. Silno sta napredovali znanost in tehnika in prinesli nesluteni napredek na vsa področja človekovega udejstvovanja od atoma preko industrije, kemije, tehnike, kmetijstva, televizije pa do sunka v vesolje. Na družbenem področju se je izboljšalo socialno zavarovanje, v naprednih državah se je povečala blaginja, delavske organizacije so dobile veliko moč in ugled, preprosti človek je dobil več vpliva na svetovne dogodke, država vse bolj posega v gospodarsko in socialno življenje.

DRUGI DEL: SPREMENJENE RAZMERE

Drugi del pojasnjuje, da je bila zaradi teh sprememb potrebna nova okrožnica. Okrožnica najprej potrjuje načelo **subsidiarnosti**, o katerem govori že »Quadragesimo anno«. Nanaša se na poseg državne oblasti v gospodarstvo. Država ima to pravico, toda na prvem mestu je človek, posameznik. Kar on lahko opravi z lastno pobudo in lastnimi močmi, tega mu država ne sme odvzeti. Država mora člane družbe ščititi in poseči le na tista področja, kjer posamezniki ne zmorejo postavljenih nalog. Spričo naraščajočega prepletanja in nestetih organizacij v gospodarstvu število takšnih primerov narašča. Pri teh posegih morajo državni voditelji pravilno pojmovati javno blaginjo in lestvico vrednot, ki daje prednost človeku kot duhovnemu bitju in šele v drugi vrsti gleda na njegove stvarne koristi, ki so važne in potrebne, ne pa prve. Plača mora biti določena po merilu primernosti in pravičnosti ob upoštevanju storilnosti, splošnega gospodarskega stanja ter stanja podjetja. Napredku na gospodarskem področju mora odgovarjati socialni napredek, ki ne sme zaostajati za njim. Okrožnica govori tu še o soodločanju delavcev pri podjetjih, o njihovem solastništvu podjetij, o zajamčenju polne zaposlitve ter o potrebi, da se industrijska ter gospodarska podjetja prilagodijo človeku, njegovemu dostojanstvu in potrebam. Posebej obravnava rokodelske in kmetijske obrate, katerim priporoča združništvo, kjer naj državna oblast podpre zasebno pobudo. Dalje razčlenjuje odgovorno sodelovanje delavcev in nameščencev pri srednjih in velikih industrijskih podjetjih, ki naj tvorijo pristno človeško občestvo. Delavstvo danes v naprednih državah ne uganja več toliko razrednega boja, pač pa hoče biti upoštevan partner pri podjetju in njegovem vodstvu. Tudi pri zasebni lastnini nastajajo važne spremembe. Lastniki kapitala nimajo skoro nikakšnega opravka s podjetji, ki jih vodijo managerji in ta sprememba postavlja državo pred važne naloge. Človek se danes bolj bori za dobro poklicno-strokovno izobrazbo kot za pridobitev kapitala, ker mu strokovni poklic nese več kakor renta. Ali ima človek pri vsem tem še naravno pravico do zasebne lastnine?

IN ZASEBNA LASTNINA?

Ima jo, odgovarja okrožnica, kajti pravica do zasebne lastnine, všteti produktivna sredstva, velja za vse čase. Izkušnja je pokazala, da je tam, kjer so odvzeli pravico do zasebnih produktivskih sredstev, ugasnila tudi človekova svoboda v posvetnih zadevah. Zasebna lastnina pa ima **socialno** funkcijo. Dostopna mora biti v enaki meri vsem slojem prebivalstva. Ker je znak našega časa v tem, da se večja javna lastnina, opozarja okrožnica na načelo subsidiarnosti, kar pomeni, da oblast ne sme izpodrivati ali braniti zasebne lastnine vsaj tam, kjer je možna in se obnese.

TRETJI DEL: NOVE PLATI SOCIALNEGA VPRAŠANJA

Tretji del našteva nekatere nove plati socialnega vprašanja. Merilo primernosti in pravičnosti ne velja samo v odnosih med delavci in delodajalci, ampak tudi med različnimi gospodarskimi panogami, med področji iste države z različno stopnjo gospodarskega napredka ter med razvitimi in nerazvitimi državami. Naloga države je, skrbeti za primerno izenačevanje z davčno politiko, kreditno politiko, socialnim zavarovanjem, določanjem cen ter z večjo skrbjo za kmetijstvo. Skrbeti mora, da bo tudi kmet plačan ne samo za delo, ampak prav tako za naložbo kapitala, po drugi strani pa paziti, da bodo kmetijski pridelki dostopni najširšim slojem po zmernih cenah. Ta del okrožnice »Mater et magistra« vsebuje pravi slavospev kmetu in njegovemu delu. Povzdiguje lepoto njegovega dela, poziva ga, naj si pomaga z zadrugami in našteva celo vrsto ukrepov, ki naj bi preprečili beg z grude, ki je danes splošen pojav. Ko obravnava socialno pravičnost ter gospodarsko izenačenje med narodi z različno gospodarsko stopnjo, opozarja, da je treba pri tem spoštovati svojost manjših in nerazvitih narodov, izhajajočo iz njihove narave, lege, izročila ter posebnih okoliščin teh narodov. Zazvema se še za **odpravo kolonializma** in gospodarstva nad drugimi narodi. Države, ki nudijo nerazvitim narodom pomoč, opozarja, naj odpravijo veliko napako, ko skrbijo samo za njihovo stvarno blaginjo, pri tem pa zanemarjajo ali celo zaničkajo duhovne vrednote. Cerkve mora glasno opozoriti na to napako, kristjani na odgovornih mestih pa morajo misliti tudi na duhovno poslanstvo pri nerazvitih narodih. Kristusova Cerkve misli v prvi vrsti na širjenje in upoštevanje evangelija. Kot čuvarka božje vzgojne modrosti tudi uči, da se ne sme nihče dotakniti tistih svojstvenih lastnosti, ki jih vsak narod z velikim spoštovanjem in razumljivim ponosom hrani ter brani kot svojo dragoceno dediščino. Pomoč majhnim in nerazvitim narodom je sicer res gospodarska, ne sme pa prezirati ali celo zavirati versko-moralnih, kulturnih in narodnostnoohranjevalnih nalog, ki so s tem poslanstvom združene. Glede naglega naraščanja prebivalstva svari okrožnica pred vsemi tistimi posegi, ki bi preprečevali rojstvo otrok ter kršili božje povelje, ki to zadevo urejajo. Moderna znanost in tehnika se hvalita z velikanskim napredkom in njuna naloga je poskrbeti za dostojno prehrano povečanega števila prebivalstva zemlje. **Moralni red** v svetu in odnosih med narodi mora sloneti na Bogu, stvarniku vsega sveta. Le takšen red bo človeštvu zajamčil mir in srečo. Vsi drugačni ideali in vzori srečnega življenja so velika prevara.

ČETRTI DEL: NOVA UREDITEV V RESNICI, PRAVIČNOSTI IN LJUBEZNI

Četrti del okrožnice ima naslov: Nova ureditev družbenega življenja v resnici, pravičnosti in ljubezni. Moderni časi so prinesli razne teorije, od katerih so nekatere skopnele kot sneg na soncu, druge so se povsem spremenile, tretje pa izgubljajo svojo privlačnost. Propadajo, ker so nepopolne, enostranske, ker ne upoštevajo človekove duhovne plati; ne morejo razložiti, odkod trpljenje, bolezen in žalost in ne upoštevajo vere, ki je ne more zatreti nobena sila, oblast ali prebrisanost. Tehnika in znanost napredujeta, toda na zemlji ne bo miru in pravičnosti, dokler ne bodo ljudje spoznali in priznali, da so **otroci božji** in da odtod izvira njihovo dostojan-

stvo. Bog je prvi in zadnji vzrok vsega stvarstva. Če je človek odtrgan od Boga, je sočloveku in sebi samemu pošast. Socialni nauk Cerkve je in ostane veljaven za vse čase. V smislu tega nauka mora biti človek nosilec, ustvarjalec in cilj družbene ureditve. Treba ga je študirati, razširjati ter izpolnjevati. Papež opozarja na socialno poslanstvo in prvi vrsti katoliške laike. Če pride med katoličani do različnih mnenj v nebitvenih vprašanjih, naj se trudijo, da bodo ob spoštovanju različnih mnenj ostali enotni in razmislili, kako bi lahko sodelovali. Če bi izgubljali čas ter tratili sile s stalnimi diskusijami, iskajoč najboljšo pot, bi lahko zanemarili tisto, kar bi mogli in morali storiti. Pri gospodarskem in socialnem delu lahko pridejo katoličani tudi v stik z ljudmi drugačnega prepričanja. Pazijo naj, da ostanejo zvesti sami sebi. Ne smejo pristajati na takšne kompromise, pri katerih bi trpeli vera in morala. Sicer pa naj dobrohotno preizkusijo tudi mnenja drugih in sodelujejo z njimi v stvareh, ki so po svoji naravi dobre ali bi lahko k dobremu vodile. Proti koncu okrožnica še enkrat opozarja na upoštevanje lestvice vrednot, pri kateri je na najvišji stopnji človekov končni cilj. Dalje govori o posvečevanju nedelj in praznikov ter vroče poziva vse katoličane, naj iz dneva v dan večajo svoje socialno prizadevanje kot živi udje skrivnostnega Kristusovega telesa. V tem delu se obrača papež predvsem na katoliške laike.

NEKAJ PRIPOMB

To bi bila kratka vsebina. Ze prvi komentariji so označili okrožnico »Mater et magistra« za moderno in odprto. Kdor jo bere, bo kmalu ojazil, da jo je sestavilo več možganov in napisalo več peres. Zaradi tega se večkrat ponavlja. Tudi ni tako principielno odločna kakor »Rerum novarum« ali »Quadragesimo anno«. Dnevno časopisje jo označuje za »veliko delo, ki bo leta in leta oplojevalo ne samo strankarsko socialno politiko«. Njen ton je neposreden, stvaren in pozitiven. Njeno izrazoslovje je moderno. Okrožnica noče veljati za večni edino veljavni recept, ker se razmere, vsaj kar se nebitvenih zadev tiče, stalno spreminjajo. Sestavljena je v duhu krščansko-humanističnega personalizma. Papež govori v njej bolj kot apostol kakor cerkveni učitelj. To so nekateri izrazi, s katerimi je sprejelo novo okrožnico svetovno, zvečine nekatališko časopisje. Mi vsekakor vidimo v okrožnici program, z učeno in materinsko-pedagoško potezo napisan dokument. Prejšnji socialni okrožnici sta vsebovali osnovna nespremenljiva načela ter sta obsodili liberalno-kapitalistično in marksistično-komunistično zmoto. To še vse velja. Nova okrožnica ta načela razvija, ne vsebuje pa novih obsodb, ker pač novih filozofskih sistemov glede socialnega nauka ni. Neosocializem in neoliberalizem sta le pragmatično prilagojevanje starih sistemov. Teoretično obračunavanje z njima bi lahko že jutri zgubilo svoj pomen. Izplača se pazljivo prebrati prvi del, ki povzema temeljna načela prejšnjih papežev, hkrati pa opiše socialno stanje, ki sta ga obravnavala. Prvi del se zaključuje z analizo današnjega spremenjenega stanja. Za časa papeža Leona XIII. je bil **dobitek** posameznika gonilna sila gospodarskega udejstvovanja. Najvišji zakon je bila neomejena in neusmiljena tekma. **Država ni posegala** v mehanične zakone tržnega gospodarstva. **Sindikati** so bili ali prepovedani, ali pa malo pomembni. Vladal je zakon močnejšega. Vse te težave so danes v veliki meri premagane. Država je dobila velik vpliv kot socialni činitelj, ki ureja podružabljenje gospodarskih dobrin. Papež ne obsoja tehnike in znanosti, ampak ju visoko ceni ter nakazuje obsežna področja, kjer se še nista dovolj uveljavili. Dve načeli pa sta ostali poudarjeni: da je gospodarstvo stvaritev zasebne pobude in zasebnih državljanov in da je sleherno delo za podružabljenje bistveno subsidiarnega, drugotnega značaja. Na osnovi teh načel lahko vidimo, kje je danes ravnotežje v nevarnosti. Povečanje državne moči in napredovanje socializacije nista zlo. Nevarnost je danes drugje: gospodarstvo se naglo razvija, socialni napredek pa mu ne sledi z enakim pospeškom. Nastajajo celo privilegirane skupine tudi med delavci na področjih, ki zelo malo koristijo splošni blaginji, medtem ko druga področja, ki so za javno blaginjo koristna, ne dobivajo odgovarjajočega plačila. Bistveno je poglobljen pojem socialne pravičnosti in sološne blaginje, ki ne vsebuje samo interesov posameznikov ali posameznih držav, ampak tudi skupnost različnih gospodarskih področij ter skupnost narodov. Pri plači se na primer ni ozirati samo na to, da je pravična in primerna za delavca in njegovo družino, ampak tudi na vpliv, ki ga ima na polno zaposlitev ter na blaginjo posameznih držav in sveta. Rušenje ravnotežja vidi papež dalje v nevarnosti, ki

grozi malim in srednjim podjetjem, rokodelcem, združniškim podjetjem in predvsem kmetijstvu, kateremu je posvetil posebno poglavje. V analizi našega časa omenja okrožnica še dve važni vprašanji: preobljudenost ter nerazvite dežele. Papež Janez XXIII. odgovarja tudi na nekatere očitke, ki so nastali po objavi okrožnice »Rerum novarum« in »Quadragesimo anno«. Dvignili so se glasovi, češ da se Cerkev spušča na tuje področje, kjer nič ne razume in kjer nima nič iskati, ko zavzema svoje stališče do socialnih in družbenih, pa tudi gospodarskih in političnih vprašanj. Ti očitki so prišli z dveh strani. S skrajno kapitalistične in s skrajno marksistične. Po liberalni kapitalistični teoriji ima gospodarstvo povsem lastno zakonitost ter avtonomijo, za katero ne veljajo moralna načela, odnosno je ne brigajo. Cerkev priznava svojstveno gospodarske zakone, recimo zakon, da je neko blago tem dražje, čim manj ga je in čim več povpraševanja je po njem. Toda na ljudeh in državi je, da ta zakon popravijo. Nova okrožnica poudarja bolj dolžnost kot pravico Cerkve, da z naukom in dejanjem pomaga tistim, ki bi v neenakem gospodarskem boju sicer podlegli. Tudi prejšnji okrožnici sta govorili o kapitalu in delu. Zanimivo in značilno pa je, da govori nova okrožnica najprej o delu in šele na drugem mestu o kapitalu in lastnini. Dela ne gre obravnavati kot blago, ampak kot izraz človekove osebe, plačilo ne sme biti prepuščeno slepi igri tržnega gospodarstva, ampak mora biti določeno po primernosti in pravičnosti, ki sta lahko kršeni tudi takrat, če je pogodba med delodajalcem in delavcem svobodno sklenjena. Videti je torej premik poudarka tako v družbeni stvarnosti kakor v razvoju cerkvenega socialnega nauka. Iz osebnega značaja dela kot izraza človekove osebnosti papež izvaja potrebo, da delavci tudi v velikih podjetjih ne smejo ostati na stopnji nemih izvrševalcev ukazov, temveč morajo kot sodelavci dobiti več prostora za svobodo in pobudo, za soodločanje in soodgovornost.

KAJ JE V OKROŽNICI NOVEGA?

Ker imamo odmerjeni prostor, naj sledi le še kratek in strnjen odgovor na vprašanje, kaj nam prinaša »Mater et magistra« novega. V njej brez dvoma zasledimo nove poudarke in odpiranje novih poti. Nihče ne more pričakovati, da bi dal papež starim naukom slovo. On poudarja njihovo kontinuiteto. Kontinuiteta pa pomeni tudi rast, razvoj, pogum za napredek in nekaj novega. Tudi novih nalog in novih pogledov se ne boji. Marsikaj starega in priljubljenega stopi v ozadje, drugo pa iz teme na svetlo. »Quadragesimo anno« je v svoji problematiki in formulacijah močno odgovarjala socialnim diskusijam v Nemčiji in Avstriji. Njena miselnost in argumenti so se naslanjali na nemško katoliško socialno tradicijo. Nova okrožnica izžareva v obilni meri francosko ter delno italijansko socialno tradicijo. Ne moremo reči, da je enostransko francoska, kot tudi »Quadragesimo anno« ni bila enostransko nemška. Toda močno poudarjanje socializacije, pravica dela pred kapitalom, način obravnavanja soodločanja delavcev pri podjetjih, zlasti pa sociološke analize namesto abstraktnih učnih sistemov, četrti del okrožnice, ki je skoro prepisan iz belgijsko-francosko-kanadskega socialnega gibanja, vse to nedvomno kaže na katoliško socialno tradicijo in socialno gibanje francoskega vplivnega področja.

Neglede na slog bi imela »Mater et magistra« zlasti naslednje nove točke ali bolje nove poudarke:

Proces naraščajočega podružabljenja ali socializacije človeškega življenja gleda stvarno in trezno in ga v določeni meri dobrohotno presoja. Ne vidi samo negativnih strani in nevarnosti, ampak tudi kar je dobrega v socializaciji. Družbenega razvoja ne skuša zavirati, ampak narediti plodno za človeško življenje. To težnjo vidimo pri obravnavanju države in njenega delovanja, pri obravnavanju sindikatov, združništva, socialnega zavarovanja, človeške vzajemnosti in tako dalje. Poudarek se je pomaknil od precej napete subsidiarnosti na vzajemnost.

Nova okrožnica daje splošni blaginji tolikšen pomen, da je to nekatere kar presenetilo. Najbrž je treba pri tem upoštevati obzir na nerazvite dežele s povsem drugačnimi tradicijami.

Z večjim poudarjanjem splošne blaginje in potreb napredujočega podružabljenja je povezano pozitivno vrednotenje državnih posegov v gospodarsko in socialno življenje. Okrožnica ne omenja toliko, česa država ne sme delati, pač pa njene dejanske naloge v gospodarskem in socialnem življenju. Tudi tu navezuje »Mater et magistra« svoj nauk na izvajanje misli, vsebovanih v okrožnici Quadragesimo anno. Pij XI. je

moral postaviti mejo proti državnim posegom narodnega socializma, komunizma in sploh vseh totalitarizmov. Upošteva-joč te meje govori papež Janez XXIII. o dovoljenih in potrebnih državnih posegih na omenjeni področji.

»Quadragesimo anno« ima pred očmi predvsem idealno dograjen socialni ustroj. »Mater et magistra« upošteva tudi zgodovinske tokove, dinamično in potrebe novih časov, ne da bi pri tem opustila trdna in varna tla solidnih načel, od katerih ne odstopa niti za las. Vendar pa vidi v njih bolj varne smernice kakor enkrat za vselej postavljeno ogrodje. Kot smo že omenili, doslej nobena okrožnica ni imela toliko pripomb, kot na primer: mislimo, po našem mnenju, v sedanjih okoliščinah, kot se nam zdi prav, treba je premisliti, poskusiti je treba.

Medtem ko obravnava »Rerum novarum« na prvem mestu vprašanje o lastnini, daje »Mater et magistra« poudarek delu, njegovi vrednosti, njegovim pravicam. Najprej govori, kot smo že rekli, o delu in šele potem o lastnini. To, je rečeno v okrožnici, popolnoma odgovarja svojstvenemu bistvu dela, ki je neposredni izraz človeške narave in ima zato večjo vrednost kot bogastvo vnanjih dobrin, ki so po svojem naravnem pomenu zgolj sredstvo. Ta razvoj je pristen izraz človeškega napredka.

Nova okrožnica se izreka za pravico delavcev do soodločanja v podjetjih. Kot je znano, so bile o tem vprašanju velike debate v nemških katoliških krogih. Papež je odločil spor v korist onih, ki se zavzemajo za pravico delavcev do soodločanja v podjetjih. Sicer skrbno pazi, da se ne izreče za takšno ali drugačno obliko soodločanja in se tudi noče identificirati z obstoječo zakonodajo, ker mu je celotna problematika dobro znana. Načelno vsekakor priznava delavsko zahtevo po soodločanju kot njihovo naravnopravno pravico ter vzpodbuja delavce in delodajalce k novim poskusom. Tudi pri tem poglavju papež Janez XXIII. navezuje na pogumne napotke okrožnice »Quadragesimo anno«, ki govori o solastnini, soodločanju, soupravi. Prav na ta del so mnogi gledali nezaupno ali pa so ga prezirali. Vidimo torej, kako se je izkazalo, da je bila »Quadragesimo anno« zelo plodna in še davno ni izčrpana.

»Mater et magistra« jemlje v zaščito prav tako socialno zavarovanje, ki so ga nekateri podcenjevali. Okrožnica izjavlja, da je socialno zavarovanje neobhodno potrebno ne samo

za moderno industrijsko družbo, ampak ga je treba raztegniti tudi na kmetijstvo. Pri tem ne smemo imeti pred očmi samo nekaterih modernih držav, kjer je socialno zavarovanje že uvedeno, ampak ves svet, zlasti zaostale dežele, kjer so na tem področju tudi zelo zaostali.

Glede stališča do zasebne lastnine, ki jo opravičuje papež kot naravnopravno človekovo pravico, je odprla nova okrožnica vrata za morebitne polemike ne toliko o načelnem stališču kot takšen, pač pa o primernih mejah med zasebno in javno lastnino.

Polemika bo najbrž nastala tudi glede vrednosti in meja poklicnostanovske ideje, ter prav tako o načelu subsidiarnosti v odnosu do solidarnosti. Določiti je treba odgovarjajočo mejo med zasebno pobudo, potrebami družbe in vsestranske vzajemnosti.

Ideja solidarnosti z njenimi daljnosežnimi dolžnostmi je v novi okrožnici prvič navedena ločeno za gospodarstvo na eni ter kmetijstvo in nerazvite dežele na drugi strani.

To naj zadošča. Kot smo že v uvodu rekli, so bile pričujoče besede le približna in sila pomanjkljiva informacija o novi socialni okrožnici. Opozorijo naj nas, da ima katoličan važno poslanstvo v socialnem in gospodarskem življenju. Po socialnem delovanju, pri katerem je soudeležen, mora postati njegovo krščanstvo kri in meso. V današnjem svetu se ne more izogniti uredništvu načel socialne pravičnosti. Krščanstvo ni zasebna zadeva. Je življenjski program, ki obvezuje človeka k apostolatu na vseh področjih.

ALI SO OKROŽNICE OBVEZNE?

Še kratka pripomba o obveznosti papeških socialnih okrožnic. Po objavi okrožnic »Rerum novarum« in »Quadragesimo anno« so nekateri sprožili vprašanje, ali so njuni nauki za katoličane obvezni. V kolikor vsebujejo splošna načela, izhajajoča iz vere in morale, so vsekakor obvezni in nespremenljivi. Ko okrožnice — zlasti »Mater et magistra« — obravnavajo praktično izvajanje krščanskih socialnih načel, ki so zaradi razvoja znanosti in tehnike podvržena časovnim spremembam, veljajo bolj kot nasvet in vzpodbuda. Ko se razmere spremenijo, ali če se najde v praksi boljša pot, se lahko tudi ti napotki spremenijo. Namig na to možnost so pripombe »mislimo«, »po našem mnenju«, »v sedanjih okoliščinah«, ki jih uporablja Janez XXIII. v svoji okrožnici.

ALEKSEJ

Moje dume

*Tam so moje dume,
vedno čiste in nepozabne,
tam med bori,
vse nežne, tihe,
skrite med nemirni
šelest borovih vršičkov
jutrjanje tišine.*

*Tam so moje dume
glasne in mogočne,
kjer burja ustvarja
iz mogočnih valov pene
in v njih v opoldanski se vročini
galebi beli kopajo veselo,
uživajoč žarko sonce.*

*Moje dume, večne melodije,
so besede naših dedov
zasejane v kraška tla,
ko večerne sence
v miru jo hladé
in začutim radost nepoznano
ob spominu nate — kraški svet.*

Letos se je tudi že Kras ogrnil z belo odejo

Te dni je pri tržaški »Editoriale Libraria« po naročilu Eri — Edizioni RAI izšel drugi del »Italijanščine po radiu«. Učbenik ima dva dela in isto tiskarsko opremo kot lanskoletni, le nekoliko bolj obširen je (270 strani), zato je tudi malce dražji: 850 lir. Tudi letošnji izdajo je osebno pripravil prof. dr. Janko Jež, italijansko besedilo je pregledal prof. Biagio Marin, slovensko pa prof. Martin Jevnikar.

Če primerjamo spopolnjevalni tečaj s prvim, lahko ugotovimo, da je ta boljši. Odpravil je n. pr. vikanje z »Voi«, katerega je hotel vsiliti fašizem v vsakdanjo govorico in ga nadomestil z bolj rabljenim »lei«. Ne sili več bralca, da se uči na pamet časopisne članke. Tudi berilo, ki so bila v prvem delu skoraj izključno časopisnega izvora, so to pot kvalitetno nekoliko boljša, čeprav je še vedno kakih 10 beril izpod časnikaškega peresa. Tej ugotovitvi dostavim misel: če je hotel avtor s tem prikazati bralcem vsakdanjo besedo in izraze, zakaj se ni ra je poslužil priznanih italijanskih pisateljev, ko je že itak priznано, da je časnikaška beseda hitra, stavek najmanj pretehtan in izrazoslovje najmanj popolno. Tudi beseda pisatelja je živa, vsakdanja in poleg tega ima to prednost, da je popolna, da je zanimiva, da je umetnost.

Drugi del »Italijanščine po radiu« je tudi odpravil tiste tri osebe, na katere smo se bili nekoliko navezali prejšnje leto in ki so pestrile radijska predavanja. Zakaj?

Drugi del letošnjega učbenika je posvečen tistim jugoslovanskim državljanom, ki imajo propustnico in ki tedensko posečajo naš Ponterosso, za to priliko spremenjen v »Bazar vzdolž kanala«. Prepuščam drugim sodbo o umetnosti ali neumetnosti vseh teh poglavij, ki govore o najrazličnejših trgovinah, gostilnah in stojnicah. Da se pa ugotoviti, da je prav v tem poglavju marsikatera napaka, tako v italijanskem kot slovenskem besedilu. Za petnajsti razgovor se pa čudim radijski cenzuri, saj »Italijanščina po radiu« posluša mnogo doraščajočih.

Knjigo bogati lep slovarček nepravilnih glagolov.

Jurij Slama

Prof. Kučera: »Poljubljam roko, gospa svetnikova!«

Najboljši v šoli niso vedno prvi v življenju

Šola dostikrat starše bolj skrbi kot pa dijake same. Pogosto prevladuje mnenje, da je šola bolj ali manj srečna ali pa nesrečna avantura in da so profesorji podobni onemu znamenitemu psu Cerberju, ki samo renči in išče, koga bi ugriznil. V takem vzdušju živi marsikateri dijak in v tem vzdušju se večkrat zrcali družinsko okolje. Šola je danes moralna in materialna skrb. Gospod ali gospa, oče ali mati si grizeta ustne v znak protesta. Mislijo in tudi trče, da v njihovih mladih letih teh skrbi ni bilo, da se je takrat študiralo s silo ali z ljubeznijo, da je pač padla včasih zaušnica, če so prinesli domov siab red ali podobno. Drugačni časi, vedno drugi časi, vedno včeraj, vedno nekdanj in pa jutri. Toda pustimo ob strani nekdanj in nekoč in se skušajmo prilagoditi »našim sedanjim« časom.

Slab red je za učenca na vsak način nesreča. Vsi starši bi želeli, da bi njihov otrok bil, če že ne ravno genij, vsaj prvi v razredu ali pa med prvimi. Toda tega si ne žele toliko iz osebne ponosa kot iz zadoščenja, da bi videli otroka zadovoljnega na tem, kar je dosegel. Toda če otrok iz najrazličnejših vzrokov, ki ne nastopajo vedno po njegovi krivdi, ni uspel, da bi prestal preizkušnjo, bodisi da je dobil nižje rede kot zadostno iz enega ali več predmetov, bodisi da je postal žrtev »popolne poplave« slabih redov, da je padel. Tedaj moderni vzgojitelji svetujejo, naj se na noben način ne znašajmo nad otrokom. Ne delajmo iz tega tragedije, temveč pomagajmo dijaku na tak način, kot pač zmoremo. Tudi neobčutljiv dijak, neskrben, ki ne more prenašati discipline, to je tak, ki ni nadarjen in sposoben, ima vendar svojo osebnost, ki je sicer v zametku, vendar je tako primerna in prilagodljiva, če se zavzame za dolžnost.

Prav, bodo rekli mnogi. Poskušali smo vse. Bili smo slabiči in obljubliali otroku vse, kar si je želel, ali pa smo bili strogi, rabili silo in groznjivo in podobno. Toda vseeno nismo ničesar dosegli.

Pa ni res. Otroka ste samo splašili, tako z obljubami kakor z groznjami. Poglejmo stvari bliže v oči. Denite se v otrokovo kožo. Njegovo veselje za nagrado ali za zabavo je pogojno, je odvisno od študija in njegovega uspeha. Izpit bo prestajal s trepetom, kajti nad njim visi Damoklejev meč tega, kar lahko dobi ali zgubi. Njegov duh ne bo jasen in miren.

Bolje je, imeti z otrokom sočutje, vlivati mu globok čut odgovornosti o vsem, kar dela, dajati mu poguma in ga ne plašiti z groznim Cerberjem, temveč ga prepričevati, da mu je izpraševatelj vendar prijatelj, v katerega je treba imeti zaupanje in mu dokazati, da je napravil svojo dolžnost.

So starši, ki imajo pridne otroke, ki ne delajo skrbi, ki v šoli vedno normalno zdelujejo. So otroci, ki so v mladosti deležni skrbi in pomoči očeta in matere. In tu se poraja znameniti družinski ponos, ko starši hočejo, da so njihovi otroci prvi v razredu. Tu smo na nezanesljivih tleh, na pesku, med prepričnimi otroki, med nadarjeno zreliimi, kakršni bi potem morali biti vse življenje. To pa je zla, usodna in težka zmota. Tako nadarjen in marljiv otrok bo sicer delal skoke, prekosil vse druge, toda — in tu je skrivna Ahilova peta, ali je zares izredno nadarjen in sposoben in tedaj bo brez težav — pazite dobro — sam od sebe dosegel lepe uspehe, ali pa bo delal to, da bo zadostil svojim ambicijam in željam staršev in presedal od jutra do večera pri knjigah v škodo svojemu zdravju. Tako bo čepel doma, namesto da bi živel kot žive drugi njegovi prijatelji, ki se vživljajo v življenje po vsestranskih dnevnih izkušnjah.

Otrokov razum naj ima normalen razvoj. Če ga silimo, tvegamo nevarnost, da vse pokvarimo, celo njegovo fizično zdravje.

Vsak otrok normalno po sebi dozoreva. Če pa mora delati s silo, pa se nam v gotovem trenutku ponovi staro pravilo: »Ni vedno prvi v šoli tudi prvi v življenju.« Kdor dela, potrebuje odmora in razvedrila.

Zato naj velja staršem tole pravilo: NE PRETIRAVAJTE! Ne odenite se v črnino žalovanja, če je vaš otrok v šoli šibek, če ima na koncu leta izpit ali je celo padel. Pomagajte mu vtati. Ne silite ga vedno delati to, kar vi hočete. Ne očitajte mu vedno krivde, za to kar se je zgodilo, pa če tudi po njegovi krivdi. Iz preteklih napak gradimo boljšo bodočnost.

Že petnajst let se režiserji ukvarjajo s problemom mladine. Ta je postala mit kina, vendar ima svoje globoke korenine v družbi. Na platnu so si sledile že vse dobe mladinske krize: razpad starega sveta, razporoke, neusahljiva žeja po uživanju, moralni relativizem. Kino se še vedno zanima za mladino, tako da mnogi režiserji obravnavajo včasih snovi, ki so jih že prikazali v svojih prejšnjih filmih. Primer nam nudi Marcel Carné, avtor filma »Les Tricheurs« (Grešniki v blue jeans); njegov zadnji film »Gola mladina« obravnava prav isti problem.

Obrnjen do socialnih problemov dobe je bil najprej italijanski neorealizem, ki se je tudi prvi začel zanimati za problem mladine, ki se je rodila v ozračju mednarodne napetosti, je rasla v vzdušju sovraštva in prišla v stik z resničnim življenjem v zmedenih povojnih letih. V svojem filmu »Pogubljena mladina« iz leta 1948 je italijanski režiser Pietro Germi podal zaključke duševnega oblikovanja mladine, ki je živela in rasla v prej omenjenem okolju. V tem filmu nismo še pri psihološki analizi, temveč le pri kroniki, ki se zaključí z ostro obsodbo proti sedanjemu življenju: ono je namreč uničilo v mladih ljudeh vsak smisel za resnične vrednote in je v njih zbudilo slo po denarju ter materialnem ugodju.

Odgovor za mladoletno izprijenost daje Henry Decoin s filmom »Izprijena mladina«, ki so ga predvajali istočasno z Germijevim filmom. V tem delu pravi Decoin, da mladi ljudje kradejo in ubijajo ne iz hudobije ali iz prirojenega zločinstva, temveč samo zato, da se lahko izživljajo.

Zaka, se hočejo izživljati, nam pokaže Cayatte v filmu »Pred potopom« iz leta 1954: nekaj mladeničev, v strahu pred morebitno tretjo svetovno vojno, sklene zbežati z neko

MIRANDA ZAFRED

NA

jahto. Dva umora bosta tragičen zaključek bega, ki se ponesreči. Tudi v tem filmu opazimo isto tezo kot v Decoinovem: Krivda ne leži na teh mladih ljudeh, ampak predvsem na njihovih družinah, ki jih niso znale razumeti in zadostno vzgajati.

Prav tak je problem v filmu »Mladina za rešetkami«: slaba družba ima prav gotovo velik negativni delež pri zločinstvu mladoletnikov.

Tudi ameriška kinematografija se je začela po zgledu evropske ukvarjati s problemom mladine. Lazslo Benedeck je leta 1955 izdelal film »Divjak«, v katerem je nastopal Marlon Brando. Snov tega filma mu je navdihnil resničen dogodek, ki se je pripetil v dveh malih ameriških mestih. Skupina mladih tepistov, vsak na svojem motorju, je brez vsakega razloga razbijala vse, kamorkoli je prihajala; gnala jo je le želja po nasilju in uničenju.

Leta 1956 je prišel na platno Nicholasa Raya film »Upornik brez razloga«: v njem najdemo mlade ljudi, ki pripadajo bogatim meščanskim družinam, a so nesrečni, ker zaman iščejo v svojih starših kako razumevanje in ljubezen, zato uganjajo vse mogoče neumnosti in včasih pride tudi do zločinov.

Ostro obsodbo proti starim sistemom ameriške šole izraža film »Seme nasilja«, znanega režiserja Richarda Brooksa. Zaradi zgrešenih vzgojnih sredstev se mladina vdaja tepizmu. Prav v šoli kuje načrte, saj bo počenjala ponoči

Edmund Goulding išče izvoz izprijenosti mladine v razporoki in neurejenem zakonskem življenju staršev. To svojo tezo brani v filmu »Uporna mladina« iz leta 1957.

Isto snov obravnava Truffaut v filmu »400 udarcev« (1949): družinske razmere in pomanjkanje ljubezni in razumevanja staršev pripeljejo mlade ljudi v sodnijske dvorane.

Da lahko pride do filozofske razlage problematike današnje mladine, se je moral kino obrniti do gledaliških del. Film »Jezna mladina« iz leta 1959 režiserja Tonyja Richardsona prikazuje skupino teh mladih ljudi; ta praznina izhaja iz negotovosti današnje dobe, iz nestabilnosti današnje družbe, iz pomanjkanja idealov, ki bi lahko zadovoljili njihov duh. »Stari svet« — pravi junak filma »se ruši in novi nima še jasnega obličja«. Njihovo početje ima torej svoj

MLADINA

izvor v tožbi po starem svetu in v tesnobi, obupu in temi, ki vladajo v današnjem svetu. »Človek je ali prejšnjega sveta ali sedanjega« — nadaljuje, »mi smo tega sveta in imamo svoje korenine v resničnosti moralne in duševne bede«.

To snov povzame Marcel Carné v znanem filmu »Grešniki v blue jeans« (1959). V eksistencializmu je deloma razlog za to moderno dramo in v filozofiji intelektualnega Alaina: »Atomske bombe bodo izbrisale z zemlje sleherni sled človeštva, zato nima smisla, da beremo časopise, da se učimo ali da delamo kaj drugega. Edino pravilno je, da pijemo, plešemo in se zabavamo«.

V tem filmu imamo torej figuro intelektualca-anarhista, ki ne verjame v ničesar in naleze tudi druge s svojo nihilistično filozofijo. Ne smemo verjeti ničemur, ker v resnici nič ne obstaja, samo smrt je nekaj gotovega. Ne obstaja niti ljubezen in, če se to čustvo neizogibno porodi, ga je treba enostavno zatajiti. To je torej tragedija nove generacije: sla po življenju, zatajitev vsakega čustva, a pod to skorjo se skriva sentimentalni in romantični človek, ki sanja o eni sami resnični ljubezni kot vsakdo drugi.

»Bratranca« (1959) Clauda Chabrola, je jasen dokaz te strune, ki se zlomi, ako je preveč napeta: ne smemo se šaliti z redom, ki ga življenje samo postavlja in uniči vrednote. Z življenjem ne moremo razpolagati proti naravi, kajti vasilna in tragična smrt bi bila zaključek našega upiranja proti eksistenci.

V filmih »Do zadnjega zdihljaja« (1960) Jeana-Luca-Goddarda in v Clementovem »V polnem soncu« (1960) se kaže zopet nihilistična in materialistična filozofija. Smrt, ki ni prikazana kot kazen, ampak kot odrešenje, je tematika v Clouzotovem filmu »Resnica« (1961). Ljudje v Clouzotovem filmu so pravi anarhisti današnje dobe: sovražijo vse, kar je staro in konvencionalno. Moralni relativizem teh ljudi

PLATNU

enači dobro z zlom; to je popolnoma negativen svet, brez zakonov, brez morale, brez upanja.

Z nekoliko bolj pozitivnemu zaključku pride Carnetov film »Gola mladina« (1961): tu imamo mlade ljudi iz podeželja, ki se družijo v skupine, samo da lahko nekemu izpovedujejo svoje probleme, ko jih že ne morejo doma, pri starših. Toda to niso antisocialni ljudje. V gotovem trenutku se znajde vsakdo pred svojimi odgovornostmi in vstopi v tisto družbo, katere se je izogibal in proti kateri se je boril. Vsi so postali odrasli, morda še predno so bili sploh mladi; toda važno je le, da so se pravočasno zbudili in da so v sebi odkrili vest in vero v življenje.

RADIO TRST A

na valovni dolžini 306,1

IN RELEJNA POSTAJA ZA GORICO
na kratkih valovih (MF) 98,3

VSAKO NEDELJO lahko poslušate: ob 8.00 začetek oddaje, ob 8.30 Poslušali boste, pregled radijskih sporedov, ob 9.00 Kmetijska oddaja, ob 10.00 Prenos sv. maše iz cerkve Sv. Justa, vmes pridiga, ob 11.30 Oddaja za najmlajše, ob 12.15 Vera in naš čas, ob 13.00 Kdo, kdaj, zakaj, ob 17.00 Tvorcnica sanj, obzornik filmskega sveta, ob 19.00 Nedeljski vestnik.

VSAK TOREK: ob 19.00 Pisani balončki.

VSAK TOREK, PETEK IN NEDELJO: Glasba po željah.

VSAK DELAVNIK: ob 11.45 Vrtiljak, pisani odmevi naših dni.

VSAKO SREDO: ob 19.00 Zdravstvena oddaja.

VSAK ČETRTEK: ob 19.00 Širimo obzorja.

VSAK DAN: ob 14.30 Pregled dnevnega tiska in ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15, 23.15 Poročila.

RADIJSKO GLEDALIŠČE OTROSKE ODDAJE

Vsako nedelja ob 11.30

24. 12. »Božične sanje« (Franc Jeza), radijska pravljica (ponovitev).
25. 12. »Osliček v jasicah« (Colette Rosselli - Kr. Simoniti), rad. pravljica.
31. 12. »Dogodek na Barju« (Zora Tavčar).
6. 1. »Steklarjev božič« (Jože Tomažič), pravljica (ponovitev).
7. 1. »En dan na potepu« (Saša Martelanc), mladinska zgodba.

CELOVEČERNE IGRE

(ki pa niso več celovečerne, ampak tudi kratke. Tako postaja nima več pravega radijskega gledališča z novostmi velikih iger)

20. 12. »Včeraj popoldne« (Mire Stefanc), igra v 3 dejanjih.
27. 12. »Gozd« (Ostrovski, prevod Vl. Borštnik), komedija v 5 dej. Ponoritev.
3. 1. »Črv na ministrstvu« (D. Buzzati, prevod N. Konjedic), igra v 3 dej.

SOBOTA POPOLDNE OB 15.30

23. 12. »Novi skopuhi« (G. F. Luzi, prevod Franc Jeza), radijska igra (ponovitev).
6. 1. »Henrik, gobavi vitez« (Ksaver Meško), božični misterij v 4 slikah. Ponoritev.

RADIO TRST A

U znamenju redukcij

Ko smo prosili v radijskih uradih za spored slovenskih oddaj v mesecu januarju, ker naša revija navadno prinaša spored za mesec naprej, smo se nemalo začudili nad izredno skopim sporedom. Ne moremo videti še vseh redukcij, ker nam niso dostopne številke proračuna in pa ker vlada neka skrivnostnost po teh uradih. Vendar lahko vsakdo opazi na prvi pogled, ko pregleda radijski spored, da sledi ponavljanju ponavljanje, da »glasbeni vložki« pod najrazličnejšimi naslovi rešujejo praznino v programu prihodnjih mesecev.

Če nas primerjava z letošnjim letom ne vara, je vodstvo RAI skrčilo kredite naši postaji za več kot 20%. Ko smo to trditev izrekli, so nam odgovorili, da so res krediti skrčeni, a da to velja za vse sedeže RAI.

Tako stopamo radijski sodelavci in naročniki v novo leto z bridkim razočaranjem. Ni naša zadeva in pravica, da bi se vtikali v gospodarjenje te velike ustanove. Mi lahko samo pribijemo dejstvo, da tistih nekaj milijonov, ki jih bo ustanova odtrgala naši postaji ne bo rešilo njenega gospodarstva. Sodimo pa, da bi morali v drugačnem razmerju štediti pri naši postaji in v drugačnem pri ostalih postajah RAI.

Če namreč en sedež italijanske radijske postaje doživi neko redukcijo, jo drugi z lahkoto nadomesti, saj je mogoče z dobro koordinacijo prikrojiti sporede tako, da drug drugega dopolnjujejo. Poslušalci zato ne bodo ničesar izgubili. Razen tega imajo tudi televizijo.

Nekaj drugega pa je s slovensko postajo. Tu ni mogoče ničesar drugje vzeti. Vsaka oddaja, ki je črtana, je dokončno črtana, in je ničesar ne izpolni. Zaradi vsake ukinjene ali ponavljane oddaje, postaja celotni spored bolj siromašen.

Ne dvomimo, da se vodstvo RAI zaveda velike važnosti, ki jo ima za svobodni svet naša radijska postaja. Te važnosti so se zavedali tudi zavezniki, ko so bili v Trstu, zato so postajo ustanovili. Njene pronicavosti in velikega vpliva na širjenje demokratične miselnosti se zavedajo tudi naši sosodje, ki preprečujejo prav zadnji čas njen vpliv na ljudi. In v tem trenutku doživljamo okrnjenje sporeda, da bo toliko manj zanimiva.

Vsa povojna leta naša postaja lepo in dostojno ohranja svojo aktualnost. S svojimi poročili je naravnost nepogrešljiva v širokem zaledju. Mnogi nočejo in ne morejo več zamuditi dnevnega pregleda tiska. Kulturniki naravnost naslanjajo uho h kulturni oddaji »V svetu kulture«. Verske oddaje izpolnjujejo veliko nalogo. Naše oddaje za velike cerkvene praznike pa so sploh brez konkurence in jih ne more ničesar nadomestiti. Naše dramske oddaje so nepogrešljivi sestavni del tedenskega sporeda, ki ga poslušajo naročniki. Že zdaj je bilo vsak teden skoraj polovico dramskih ponovitev in je bilo izraženih že toliko prošenj, da bi bilo več novih dramskih oddaj. V novem letu ne bo šlo v tem oziru na bolje, ampak na slabše. Naj nam nikar nihče ne reče, da vidimo le dramske oddaje. Omenili smo tudi druge. Vsak poznavalec stvarnosti pa bo tudi priznal, da naši ljudje zares radi poslušajo prav gledališka dela. V novem programu bo moralo biti vsako drugo delo ponovljeno, ali pa črtano s sporeda. In to je bila vendar ena izmed privlačnosti naše postaje. Če nam kdo pravi, da tudi druge postaje nimajo toliko dramskih oddaj, mu takoj odgovorimo, da imajo pa drugačne oddaje, ki jim naša postaja ne more konkurirati. Do zdaj je imela naša nekaj, kar so radi poslušali to in onstran meje. V bodoče bodo te reducirane še bolj kot ostali spored.

Ko primerjamo dramske oddaje danes in nekoč, moramo ugotoviti, da od vsega začetka kar radio Trst A deluje, niso bile dotaknjene tri tedenske dramske oddaje kot so zdaj. Ne verjamemo, da bi bila prav zdaj res največja potreba za to redukcijo.

Upamo, da ni še izrečena zadnja beseda in da bo vodstvo RAI vendar našlo kje sredstva, da ne bo naša postaja tako zelo prizadeta. Ponovno izražamo trditev, da ta odtrgani denar ne bo pomenil za tako veliko ustanovo toliko, kot bo odtegljal pomenil veliko škodo na programih naše postaje.

Te redukcije prihajajo v času, ko naši poslušalci najbolj poslušajo postajo. Kaj nam pomagajo obiski ljudi in domov po Tržaškem in Goriškem, pogovori z njimi, če pa itsočasno postaja naš spored revnejši. Ljudje si žele celovečernih sporedov, ne kratkih »vložkov«. In bodimo odkriti, tudi na ploščah smo revni. V ostalem petju je pa sploh težko vzdržati tekmo s poklicnimi zbori sosednjih postaj. Zakaj tedaj uničevati tisto, kar lahko vzdrži tekmo z drugimi?

Ko objavljamo ta kratki spored, upamo, da bomo mogli postreči našim naročnikom v prihodnji številki že z bogatejšim in večjim. Če tega ne bo, nam bo žal za postajo in za njeno poslanstvo, ki ga ne bo mogla več tako opravljati kot ga je do zdaj.

Danes bi poudarili le še dve stvari, ki sta odraz polnega delovanja naše radijske postaje.

Gotovo je s tem delovanjem povezano gospodarsko stanje precejšnjega števila zuanjih sodelavcev. Ne samo izvajalcev, ampak tudi prevajalcev, piscev, prepisovalcev itd. Tu se odpira v resnici gmotno vprašanje precejšnjega števila ljudi, ki so za sorazmerno skromno plačilo pripravljali spored postaje. Čeprav je bil ta zaslužek včasih in v nekaterih primerih majhen, je vendarle bil. Pri tem mislimo na tiste ljudi, ki so živeli od tega dela, ne morda na tiste, ki so prihajali čez mejo, ali pa žive sicer tu, a so plačani od druge države.

Drugi motiv pa je političen. Gre za to — kakor je pred kratkim zapisal prof. De Castro — **ali bo postal Trst brezpomembno provincialno mesto**, ki bo kot Gorica obsojeno na počasno hiranje, ali pa bo **svetilnik zapadne kulture** na meji dveh svetov.

Slovenska tržaška postaja je bila zato ustanovljena, da bi služila drugemu namenu in je to svojo nalogo več ali manj opravljala do zdaj. Zdi se, da v novih razmerah ne bo mogla več služiti temu smotru, ker bo postala nezanimiva, brez možnosti novih pobud v programu. Zato tako okrnje in prikrajševanje prerašča okvir navadne štednje. Prepričani smo, da bodo vladni italijanski krogi, ki s tako pozornostjo spremljajo dogajanja, uvideli važnost slovenske radijske postaje in bodo prej povečali njene sedanje kredite kot pa jih črtali.

—In

Zimski pozdrav Marije Snežne v Kanalski dolini

OB 21.00 URI

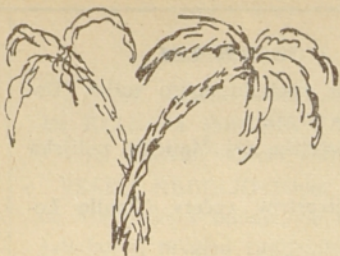
- 23. 12. »Za smeh in dobro volja« (Danilo Lovrečič).
- 30. 12. »Boželiša« (N. Matičič), radijska igra.
- 31. 12. »Silvestrov večer« (Danilo Lovrečič).
- 6. 1. »Za smeh in dobro voljo«.

NEDELJA OB 17.30

- 14. 1. »Za smeh in dobro voljo« (Danilo Lovrečič), ponovitev.

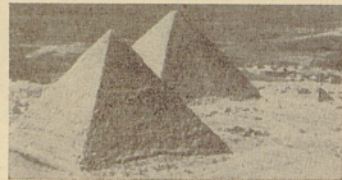
GLASBA IN BESEDA

- 24. 12. ob 19.30 Ljudska opravila in opasila — Niko Kuret: »Veslite se ljudje...«; ob 21.00 Izredna oddaja: »Božična misel objema naše domove« (pripravil Jože Peterlin); ob 23.00 Glasba iz davnih časov; ob 24.00 Polnočnica s pridigo.
- 25. 12. ob 15.00 Izredna oddaja: »Božična misel objema naše domove« (pripravil Jože Peterlin, ponovitev); ob 18.30 Mladi solisti; ob 19.00 Izredna oddaja: »Božič nekoč in danes« (pripravil Fr. Orožen); ob 20.30 Weber: Čarostelec, romantična opera v treh dejanjih.
- 26. 12. ob 10.00 »Filatelistov božični album« (Saša Martelanc); ob 11.30 »Božič 1961« (Marij Maver); ob 19.00 Pisani balončki (Gracijela Simoniti); ob 21.00 »Gorski venec« Petra Petroviča Njegoša (komentar Umberto Urbani); ob 22.00 Luč v vili, novela Fr. Jeze.
- 27. 12. ob 18.00 Slovenščina za Slovence (Martin Jevnikar); ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc).
- 28. 12. ob 18.00 Radijska univerza — Slavko André: Osnovni pojmi geofizike: »Mikropotresi in mikropotresne nevihte«; ob 18.30 Simfonični koncert; ob 19.00 Širimo obzorje; ob 21.20 Književnost in umetnost: Fabrizio Onofri in njegov roman »Rim 31. decembra« (J. Tavčar); ob 22.00 Božična motivika v sodobni slovenski upodabljaljoči umetnosti.
- 29. 12. ob 18.00 Italijanščina po radiu (Janko Jež); ob 19.00 Šola in vzgoja: Sprostimo telo in duha za novo leto! (Iv. Theuerschuh); ob 22.00 Novele 19. stoletja — Stjepan Ljubiša Mitron: Dvakrat ukradeni zvon; ob 22.30 Romantična sonata.
- 30. 12. ob 17.45 Dante Alighieri: Božanska komedija, Neebsa, 7. spev (komentar B. Tomažič, prepesnitev A. Gradnik, recitacija J. Peterlin); ob 19.00 Pomenek s poslušalkami.

EKHNATON

JOŽE PIRJEVERC

Zgodovinska povest iz starega Egipta (7. nadalj.)

Srebrni sistri so žvenketali v rokah belooblečenih svečenic.

Sonce je zahajalo veliko in rdeče in vsi, ki so se zbrali na tempeljskem dvoru, so ga spremljali z očmi, ko je zahajalo za griče na zapadu. Iz grl slepih deklic se je visoko dvignila pesem hvalnica mogočni svetlobi, ki je donela veselo in otožno hkrati:

»Vzhajajoči, bleščeči, ki odhajaš v daljavo in se vračaš...«

Svečeniki so jim odpevali z močnim glasom in dvignili roke v pozdrav Atonu, ki je odhajal:

»Ti ustvarjaš neštevilne oblike s svojo močjo, mesta in vasi in rodove, ceste in reke...«

Moški in ženski glasovi so se spleтали v spev o veliki ljubezni, srebrni sistri so podčrtavali njih besede in za trenutek se je ljudstvu zdelo, da se bo Aton ustavil na vrhu gričev in jim prisluhnil, a to samo za trenutek, kajti takoj nato se je žareča sončna obla skotalila na zapadno stran. Za slovo je prižgalo na nebu plamen, ki se je s svojimi zublji prihulil med rdeče granitne stebre ter ovil svečenike in ljudstvo v škrlat. Bisus, ki je ovijal slepe deklice, ni bil več bel, ampak rožnat in one so to vedele, kajti željno so povzdignile svoje glave proti veliki toploti, ki je izginila. Še bolj so stresle sveta glasbila, da so nešteti zvončki, ki so bili nanizani na srebrnih nitih, napolnili s svojim sladkim zvokom ves dvor, do višine stebrov in ga razširil še naprej v večerni mrak.

»Vse oči te vidijo pred seboj,« so peli svečeniki, dokler ni ugasnila zadnja iskra nebeškega žara. Potem so se razšli, a vsak je nosil boga s seboj. Dovolj je bilo zatisniti veke in že se je velika sončna obla spet prikazala v črnini teme. Vsak bo do jutra imel Atona v sebi, dokler se on sam ne prikaže v zgodnjem dnevu na nebu in spet zavlada nad svetom.

Prišla je trdna noč. Zrak je bil nemiren in topel, odišavljen od kadila in rož, ki so jih verniki položili na oltar. Vse je bilo tiho sedaj na velikem dvorišču, ki je bilo pogreznjeno v temo, kot da so se vse sence noči zbrale prav tu, v domovju luči. Samo glas piščalke je prihajal od kdekve. Morda si je z njo krajšal čas deček, ki ni mogel zaspati.

Bekenhons se za to niti malo ni zanimal. Bil je že poznen, toda preden se ljudje niso razšli, si ni upal stopiti v tempelj. Deset let je minilo od takrat, ko so razjarjene množice napadle njegovo svetišče, a on se v tem času ni dosti spremenil. Starci so vedno enaki. Vedel je to in bal se je stopiti med ljudi. Skril se je v temno vežo hiše, ki je stala najbliže templju in si zagrnil obraz ter čakal, da so se verniki razšli. Šele ko je bil gotov, da ni nikogar več, se je previdno splazil na cesto in nato z hitrim korakom pohitel v svetišče. Čudno mu je bilo stopati v hišo svojega

sovražnika in preklinjal je tla po katerih je stopal. »Odpusti mi Amon, prosim te,« je šepetal sam pri sebi, »nisem te izdal, verjemi mi. Prišel sem zato, da bom podrl ta tempelj in uničil mesto, ki te noče poznati! Ti veš, da te ljubim, zato mi odpusti!«

Ni poznal kraja in ni prav vedel, kam naj krene, čeprav mu je Ptah, ki ga je k njemu poslal Eje, Veliki duhovnik, natančno razložil, kam mu je iti. Stopal je previdno od stebra do stebra z naprej stegnjeno roko, kajti v temi ni bilo ničesar opaziti. Prišel je do skrajnega konca dvorišča in se že hotel obrniti, da bi še enkrat prehodil svojo pot, ko se ga je dotaknila bežna roka. Bekenhons je vztrepetal. Ni bil strahopetec, toda od onega dne, ko je moral bežati v podzemlju karnaškega svetišča, je bil njegov pogum okrnjen. »Padel sem v past!« si je dejal, a takoj nato je spoznal Ptahov glas in se pomiril. »Pridi,« mu je šepnil Ptah, zvesti služabnik, in Bekenhons mu je sledil, čeprav so se mu kolena še tresla in so mu potne srage polzele po licu. Nič ni vedel kam ga vodi Ptah, le čutil je, po zraku, ki je bil hladnejši, da sta stopila v notranjost stavbe. »Tukaj so stopnice,« ga je opozoril Ptah. Potem sta prišla na ozek hodnik; Bekenhons je to nagonsko čutil, še preden se je z rokami dotaknil mrzlih sten. Ptah je obstal: »Počakaj me tu,« je zamrmral in nato izginil, še preden ga je Bekenhons mogel ustaviti.

Ostal je sam in bilo mu je tesno pri srcu. Hodnik je bil ozek, kot grobnica in spet so se ga polastili prejšnji dvomi: »Le zakaj sem se dal pregovoriti,« si je očital in misli so mu neprenehoma silile v karnaški tempelj, kjer je tudi sam imel tak ozek hodnik, ki je imel vhod a nobenega izhoda, kajti nad njim je visela na verigah težka železna plošča. Na njegov mig se je povesila in zaprla žrtev v kame-nito krsto. »Kako, da sem se pustil tako prevarati,« si je ponavljal in zdelo se mu je, da je mrak poln porogljiviga smeha in da sliši celo škripanje vrvi, ki spuščajo železno ploščo vedno niže in niže. Zavpil bi na vse grlo, da mu ni sapa zastala v prsih, kajti z glasnim tleskom so se nekje odprla vrata. Skoznje je posijal medel odsev leščerbe, ki je plesal po stenah in metal nanje pošastne sence.

Spet je zaslišal Ptahov glas, ki mu je dejal: »Sedaj lahko stopiš naprej!«

Ves omotičen je naredil dva koraka proti vhodu. Znašel se je v prostorni sobi, ki je bila videti zaradi teme, ki se je skrivala po njenih kotih še večja kot je bila v resnici. Oken ni bilo nikjer, najbrž so jih zastirale težke preproge, ki so pokrivalo stene od stropa do tal.

Sicer pa je bila oprava sobe zelo preprosta; razen široke mize in nekaj stolov, ki se kar nič niso skladali z bujnimi podobami, vtkanimi v preproge, ni bilo ničesar tu. Bekenhons je najprej mislil, da je spet sam. Stenj v leščer-

bi, ki je visela tik pod stropom, je namreč pojema, tako da je plamenček že umiral in le mimogrede osvetlil z oranžno lučjo kakšno podobo na steni.

»Ptah, prinesi še kozarec,« je Bekenhons zaslišal izza mize in šele sedaj opazil dve postavi, ki sta sedeli za njo. Približal se je za korak in odgrnil obraz, ki si ga je ves čas zakrival s kapuco. »Nisi se dosti spremenil, Veliki duhovnik!« je dejal oni za mizo, ki je bržkone imel boljše oči, kot so bile njegove, kajti njemu še ni uspelo, da bi mu razložil obraz. »Pridi in sedi!« Pokazal mu je z roko na stol in mu z drugo ponudil kozarec vina, ki ga je Ptah pravkar postavil na mizo. Bekenhons je stegnil roko po njem in se ne hote dotaknil prstov svojega sobesednika. Prsti so bili koščeni in koža je bila hrapava kot pergament. Bekenhons ni več dvomil. Bil je Eje izdajalec, ki je sedel pred njim in mu ponujal čašo. V njem je zavrelo staro sovraštvo, da bi najrajši vrgel kozarec vanj in ga glasno preklel, a medtem ko je počasi pil, je sklenil počakati njegovih besed. Toda Eje je obmolnil. Bilo je, kot da mu nima ničesar povedati in tudi oni drugi, ki je bil z njim je trdovratno molčal.

»Klical si me, Veliki duhovnik!« se je končno Bekenhons odločil. Ni si mogel kaj, da bi popolnoma ne skrnil posmehljivosti, s katero je izrekel visoki naslov, toda Eje se zanjo ni zmenil. Luč je hitro ugašala in bilo je videti, da bodo ostali v temi. »Prinesi svečnik,« je končno ukazal Eje nevidnemu Ptahu, ki je izginil nekam v steno in se čez čas vrnil s prižganim svečnikom. Postavil ga je na mizo med tri može, tako da so bili njih obrazi popolnoma razsvetljeni od plamenov sveč. Bekenhons je dvignil oči k obrazu obeh in se vidno zdrzil, ko je opazil sedeti blizu Eja tudi Horemheba, najvišjega poveljnika vojske.

»Klical sem te,« je začel Eje in sklenil svoje koščene roke na mizi ter se sklonil naprej, tako da je Bekenhons čutil njegovo sapo na licu, »klical sem te, ker je treba rešiti Egipt, in ker je treba v tej uri nevarnosti pozabiti na osebne spore ter združiti svoje moči.«

»Bekenhons je visoko dvignil obrvi in ga začudeno pogledal. Nikdar bi od njega pričakoval takih besed in si jih tudi zdaj ni znal prav razložiti.

»Kako naj pomagam?« je vprašal, da bi izvedel kaj več in lahko presodil položaj.

»Poslušaj,« se je odločil poseči v pogovor Horemheb, in se tudi sam sklonil k njemu, kot da se boji preglasnih besed, »položaj je resen! Mesta v Aziji se upirajo, večina knezov je poklala naše postojanke in se oborožuje proti nam. Tisti redki, ki so nam ostali zvesti so bili pomorjeni in skoraj vse Azijske pridobitve Thutmosisa II. so izgubljene.«

»Morda se boš čutil, general,« ga je Bekenhons prekinil, »toda o tamkajšnjih razmerah sem bolje poučen kot si ti. Moji ljudje so stalno na preži in so mi še pred kratkim prinesli novico o umoru zvestih knezov Sapti-Adija in Turbasa.«

Eje in Horemheb sta se začudeno pogledala.

»Dvor še ničesar ne ve,« je na to menil Eje.

»Seveda ne,« se je Bekenhons zvito smehljaj. »Jaz sem vedno prvi, ki vse zvem. Moji zaupniki so povsod, v karavanah, ki prihajajo iz Azije in celo med četami, ki se morajo umikati, ker jim faraon ne dovoli, da bi se borile! Amon je še vedno močan in se pripravlja. Počasi sicer, a se pripravlja!«

Nič ni povedal na kaj se Amon pripravlja, a Eju in Horemhebu ni bilo treba nobene razlage. Neprijetno jima je postalo pri srcu, kot da nista onadva močnejša, ampak je tale razcapani stavec, ki lahko postavlja pogoje.

»Amon je velik,« je menil Eje, kot sam pri sebi in dvignil roke ter se priklonil, kot pred nevidnim božanstvom. Bekenhons je spet začudeno dvignil obrvi in ga pogledal s svojimi prodirljivimi očmi, kot da hoče videti skozenj in spoznati, kaj mu blodi v glavi. Še vedno ni bil gotov, kaj Eje pravzaprav namerava in žal mu je bilo, da se je pre-nagil in mu govoril o svojih vohunih.

»Amon zna odpustiti,« je spet menil Eje, kot da bi molil na glas in bi ne bilo nikogar tu, ki bi ga mogel slišati. Bekenhons je sklenil slediti njegovi igri in je v istem tonu odgovoril: »Amon je dober in zna odpustiti! Toda zahteva zadoščenja za greh!«

Čakal je z nemirnim srcem, kaj mu bo Eje odgovoril. Rekel je: »Zadoščenje bo veliko, če bo pomoč velika!«

Medtem pa je Horemheb začudeno opazoval oba starca. Bilo je videti, kot da bi molila in njemu, vojaku, navajemu odločnih besed, je bila vsa stvar precej nerazumljiva. »Faraon je zatajil Amona, svojega očeta,« se je opogumil Bekenhons in Eje je potrdil njegove besede: »Kdor zataji Amona, svojega očeta in ne zadosti za svoj zločin, naj umre!«

Vsi trije so se spogledali in začutili trdno vez, ki jih je od tega trenutka dalje priklepala enega na drugega. Tudi Horemheb je sedaj natančno razumel njune besede in čeprav se jih je prestrašil, je bilo njegovo sovraštvo preveliko da bi ne dejal: »Treba bo pohiteti!« Horemheb je bil vojak in ni ljubil spletk toda njegov ponos je bil velik in faraon ga je pred vsemi potepal, ko je odpahnil njegovo šahovnico, da so se bele in črne figure skotalile z glasnim ropotom po tleh.

Od takrat ni Horemheb mogel več pogledati človeku naravnost v oči, kajti neprenehoma je čutil, kot da nosi na sebi madež, ki ga je mogoče oprati samo s krvjo. Zato je Horemheb dejal: »Treba bo pohiteti!« kajti madež ga je pekel in žgal in mu celo ponoči odtegoval spanec. Eje je potrdil z glavo, toda preden bi prišel k stvarnim besedam, je še vprašal Bekenhonsa: »Rekel si, da bo Amon znal odpustiti!« Eje je dobro vedel kako malo razširjena je med ljudstvom vera v Atona, čigar veliki svečnik je bil, in da bo v najboljšem primeru le za nekaj let preživela Ekhnatona. Zato se je skušal rešiti čimprej, a obenem ohraniti vse kar si je v teh letih moči pridobil.

»Njegovo odpuščanje bo velikodušno!« je menil Bekenhons, ki je v teh kratkih minutah spet dobil držo in oholost Velikega duhovnika, ki se jima je moral pred desetimi leti odpovedati. »Svojemu izgubljenemu sinu bo dal krono, ki mu po rojstvu pritiče in ženo, ki jo ljubi njegovo srce.«

Bekenhons je zadel v živo. Eje je še vedno želel Nefretiti, pa čeprav brez upanja. Obljubil mu je več kot je pričakoval, kajti vedel je da se obljube z lahkoto prelomijo in da so življenja starcev obešena na niti.

Sedaj je tudi Eje dejal: »Mudi se! Vsak trenutek vde-rejo lahko Kabiri v deželo in nas pokončajo.«

Bekenhons je pomislil in nato menil: »Treba bo podkupiti zdravnika, da ponudi faraonu zdravilo, ki ga bom pripravil. Deluje hitro in ne pušči posledic.«

»Ne, ne,« je ugovarjal Eje in še bolj znižal glas, »bilo bi prenevarno. Midva s Horemheбом bova za vse poskrbela. Ti samo pripravi pijačo!«

»Kdor popije prej kozarec olja, jo lahko vzame brez nevarnosti, da bi mu škodila,« je pripomnil Bekenhons mimogrede.

»Tako bo šlo še laže!« je potrdil Eje.

»Naj me čaka Ptah ob isti uri in na istem mestu kot nocoj,« je še dejal Bekenhons in nato vstal.

Povedali so si vse, kar je bilo treba. Bili so stvarni možje in potrebovali so le malo besed, da so se razumeli. Pogovor je bil končan in Bekenhonsu se je mudila, kajti pijačo, ki jo je moral pripraviti, je bilo treba variti mnogo ur. Odšel je proti temnemu hodniku kjer je preстал velik strah in se ne vhodu obrnil: »Amon je velik in zna odpuščati!« je zašepetal v slovo obema, ki sta obsedela pri mizi in tokrat ni mogel skriti porogljivosti v svojem glasu.

Rdeči madeži so praznično blesteli na marmornatem tla-ku. Bilo je, kot da je nekdo z radodarno roko iz košaric raztresel neštevilne rožne liste in z njimi posejal tlak tempeljskega dvorišča. Samo truplo mrtvih svečnikov in slepih deklic so pričala, da je tu še pred kratkim divjal pokol.

Na velikem dvoru je bilo vse tako neizmerno tiho, kot da se je čas ustavil in kar težko je bilo doumeti, da je še pred nekaj minutami vpila tu razjarjena množica, pijana od krvoločnosti in besa. Bilo je kot takrat, ko se vžge požar. Najprej se dvigne samo majhen plamenček, ki ga nihče ne opazi, tako neznamenit je. Toda z nesluteno silo se plamenček kar nenadoma prelevi v visok zubeľ, ki si svojim jezikom obliže vse, kar more doseči.

Da, prav tako je bilo. Nenadoma, kar nepričakovano, so se ljudje, ki so stali na tempeljskem dvoru, da proslavijo Atonov prihod, zamajali kot da jih je stresel vihar. Zaslišali

so se prvi grozeči kriki, dvignile so se prve grozeče pesti in v naslednjem trenutku je vse navzoče prevzela neznosna želja po krvi, po ropu in razdejanju. Najodločnejši so planili proti svečnikom, ki so polagali rože na oltar in proti slepim deklicam, ki so stresale srebrne sistre v rokah, ter dvignili bodala proti njim. Kriki umirajočih in vonj krvi, ki je dražil nosnice, kot opojno mamilo, so množico še bolj vznemirili. Imeli so sedaj vsi isto voljo in isti cilj. Porušiti in uničiti vse, kar se le da. Niso bili več ljudje ampak množica, ki nima obraza, ki je ne peče vest in ji ni treba odgovarjati za zločine.

Planili so tedaj v tempelj, kakor otroci, ki razbijejo svojo najlepšo igračo zato, da pogledajo v njeno notranjost. Tesno jim je bilo pri srcu, prav tako kakor otrokom, ki vedo da ne delajo prav, a niso se mogli premagati, prav kakor se otroci ne morejo. Saj niso bili več ljudje, ampak množica.

Divjali so v templju, dokler je bilo mogoče kaj razbiti in uničiti, potem pa so odšli, malo razočarani sicer, kajti niso dobili tega kar so iskali, pa vendar potešeni v svoji radovednosti.

Njih glasovi so se oddaljili in nato zamrli. Na dvor je legla tišina. Trupla ubitih se zanje niso zmenila in tudi kamniti stebri ne. Na velikem dvorišču je vladal globok mir.

Eje, Veliki Atonov duhovnik, je menda slutil kaj se bo zgodilo, kajti že ponoči je zapustil svoje prostore v templju in odšel v kraljevo palačo. Stopal je hitro po praznih ulicah in se bal šuma lastnih korakov. Le majhna steklenička, ki jo je stiskal v roki mu je vlivala nekaj poguma. Prinesel mu jo je Ptah, zvesti služabnik, ki jo je dobil na skrivnem kraju od Bekenhonsa, ki je zvaril tekočino, ki je bila v njej.

Eje si jo je dolgo ogledoval proti luči, kot da bi tako mogel razbrati njeno morilno moč. Tekočina je bila prosojna kot voda in na videz prav nič nevarna. Velikega duhovnika je močno imelo, da bi popil samo kapljico. Bil je dvakrat na tem, da odmaši zamašek, ki je stekleničko zapiral, a obkrat se je pravočasno ustavil in si zatrjeval, naj vendar ne bo norec in naj se pomiri. Potem pa se je spomnil, da mu je Bekenhons dejal, naj izpije kozarec olja, če noče, da bi mu pijača škodovala. Naročil je takoj Ptahu, naj mu ga prinese in spil ga je na dušek ter se niti namrdnil ni, ko je začutil na jeziku zoprn okus. Potem je vzel čašo vina, rdečega in najboljšega ter kanil iz stekleničke nekaj kapljic vanjo. Nato je dvignil čašo k ustom. Telo mu je drgetalo v sladkem poželenju in strahu, ki mu je stopil v kosti, oči so se mu široko odprle, potem pa je pil željno, kot žejni, ki je taval po puščavi ves dan in se komaj priplazil do studenca. Vino je bilo še vedno dišeče in imelo je samo lahek okus po grenkih mandeljnih, nikakor odvratno, celo prijetno.

Sedaj je torej hitel po ulicah zaspanega mesta in se obenem bal ter veselil. Bil je to njegov zmagoslavni pohod k moči in sijaju. K dvojni kroni obeh dežel, k ženi po kateri je vsa ta leta zaman hrepenel. Bil je srečen in preplašen, a užival je celo nad svojim strahom, kakor je užival nad glasnim odmevom svojih korakov, čeprav se je moral večkrat ozreti, ker se mu je neprenehoma zdelo, da mu nekdo sledi.

Prišel je v kraljevo palačo, ko je bil dan še daleč in ni nič odgovoril na začudena vprašanja služabnikov, ki so ga kljub zgodnji uri sprejeli njegovemu stanu primerno.

»Počakal bom, da me faraon sprejme,« je samo zamrmral in jih odslovil, potem ko so ga pospremili v notranje prostore. Ostal je sam v temi in sedel na kamnito klopi ter se zavil v široki plašč in čakal. Niti za trenutek ni pomislil, da bi do jutra lahko zadremal, kajti trenutki ki jih je doživljal, so bili prečudoviti, da bi hotel samo enega izmed njih izgubiti.

STRGAR VOJKA

BOLEST

*Črna senca v noči
išče, med kričočimi lučmi
velikega mesta,
ljubezni živečih.
Njegovo svinčeno srce
ne more jokati...
Le globok spomin
riše visoke podobe
in trka zaman
na molčeče sanje
nekdanjega življenja.*

ALEKSEJ

Listopad 1961

*Rad bi čakal
pod vejami
zelenih borov
razjasnitve dneva.*

*Kaplja
mi oči
poljublja.
Kmalu zdrkne,
se razgubi
na mokri
cesti.
Zemlja moja
v suši
umira.*

Ždel je v temi in mislil na vsa minula leta, ko se je vedno moral zadovoljiti z drugim mestom, ko je vedno moral zaustaviti korak in upogniti hrbet pred nekom, ki je stal višje od njega. Sedaj bo vsega tega kmalu konec. Še prav malo ur in on bo prvi in vladal bo nad vsemi kakor bog.

Bil je srečen ter ni opazil, da se je začelo daniti in da je prišla ura, ko bi moral opraviti prvo dnevno daritev v čast Atonu. Zdrznil se je šele takrat, ko ga je stresel za rame služabnik in mu sporočil, da ga Faraon prosi, naj pride v njegove prostore. Vstal je in mu sledil ter trdno dražil v rokah stekleničko, ki je bila že vsa razgreta od njegove potne roke.

»Zgoden si danes Eje, dragi prijatelj,« je dejal Ekhnaton, ko ga je opazil na pragu. Daj, vstopi! Rekli so mi, da si prišel že pred nekaj urami in da že dolgo čakaš. Pridi, sedla bova skupaj k zajtrku!«

Pokazal mu je z roko na stol in stopil k oknu. »Kako čudovit je danes Aton,« je dejal sam pri sebi, »kot mogočen lev je planil na nebo. Niti oblaka ni in niti za trenutek nam torej danes ne bodo ugasnili njegovi žarki. Lepo je živeti, kajne Eje?«

Eje je molčal in stiskal v pesti drobno stekleničko ter prežal na trenutek, ko bo mogel kaniti kapljico prosojne tekočine v njegov kozarec. Dvignil je že roko, toda hitro jo je umaknil nazaj, kajti Ekhnaton se je obrnil in stopil k njemu: »Hotel si mi nekaj povedati, Eje!« ga je opomnil, »prej se ti je tako mudilo, a sedaj kar molčiš kot da si na vse pozabil.«

Eje je prebledel. Vso svojo pozornost je osredotočil na strup, ki ga mora čimprej zlit v kozarec, tako da v trenutku ni mogel najti ničesar kar bi Ekhnatonu lahko povedal.

»Počakal bi raje, da pride še general Horemheb,« je končno le zajecjal. »Skupaj ti bova razložila, zakaj sva prišla!«

»Upam, da prinašata vesele novice,« je menil Ekhnaton in spet stopil k oknu in se zazrl na vrt. »Danes sem srečen in bi hotel slišati same prijetne stvari.«

»Ne bova te dolgo zadrževala,« je menil Eje, »vsega bo kmalu konec!«

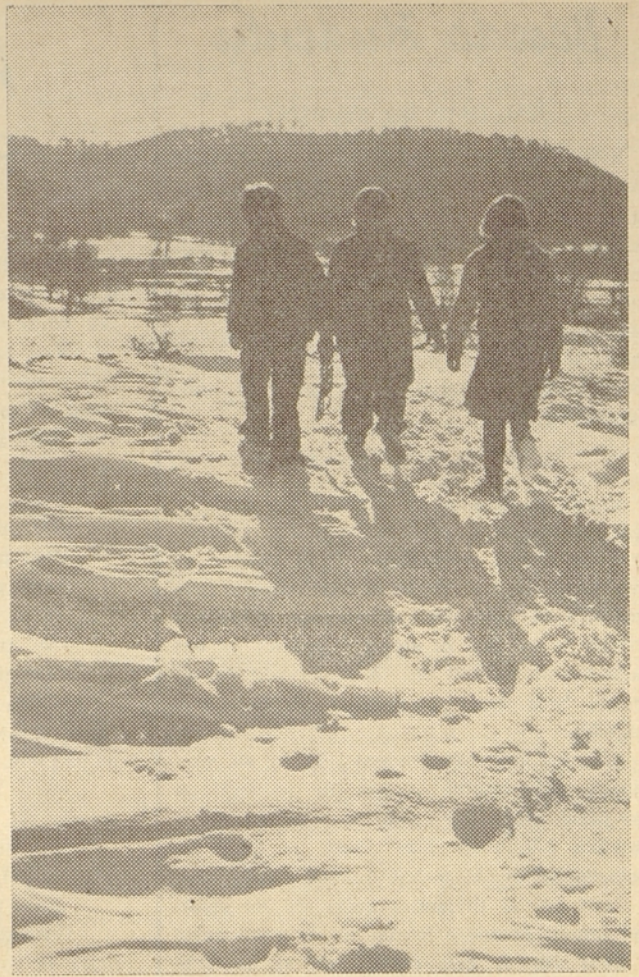
Čutil je neznansko zadoščenje, ko se je lahko takole poigral z besedami, ki so imele dvojni pomen. Pogovarjal bi se ves dan, ko bi čas ne pritiskal. Zato se je odločil. Stegnil je oprezno roko in kanil v faraonovo čašo nekaj kapljic Bekenhonsovega strupa. Nato je počasi vstal in stopil k Ekhnatonu: »Pij, moj gospod, da ti hitreje mine čas!« je dejal in mu ponudil čašo. »Horemheb bo kmalu tu!«

Ekhnaton je vzel kozarec iz njegovih rok. »Danes hočem napiti življenju,« je dejal, »kajti zares Eje, lepo je živeti!« Potem je pil dokler mu ni zmanjkalo moči in ni čaša zdrknila iz njegove roke na tla. Kolena so mu klecnila in komaj se je ujel za stol. Pred očmi se mu je zameglilo in samo bežno je zagledal Horemheba, ki je prav tisti trenutek stopil v sobo.

»Vse je v redu,« mu je dejal Eje in Ekhnaton ni mogel več razumeti, kaj sta onadva takega uredila. Začela ga je obdajati črnina, vsa žametna in nežna in jezik se mu je zapletal, ko je dejal: »Aton zahaja, Aton zahaja!« Potem je umrl.

A sonce ni zašlo. Stalo je visoko na nebu in zrlo s svojim bleščečim, brezčutnim očesom na ljudi in njih dejanja, ter se zanje ni zmenilo.

KONEC

Pogumno v sneg ...

STRGAR VOJKA

Ekstaza

*Ko bo srce žalostno,
prebodite ga s sedmimi meči
jeklenih igel,
da izkrvavi vodena kri
v slast življenja.
Ko bodo roke trudne,
položite jih navzkriž,
da se oklenejo mečev
prebodenega srca in —
najdejo miru ...*

STRGAR VOJKA

Simfonija

*Tvoje temne oči so
v blesku ljubezni
izlivala barvo miru.
Med valovi sonca
sem začutila hrepenenje po sreči
in vračala sem se
osamljena —
vsak večer na mirzel prod
življenja ...*

Beseda študentu

KAJ IMAS OD STUDIJA?

Kdor se posveti risanju, si izuri roko, pevcu se izostril sluh, lovec dobi oster pogled, tekaču se razvijejo pljuča. Kdor pa študira, večja pridnost svojega duha, učenju mu daje poleta, njegov spomin postaja vedno boljši: hitro si zapomni in to tudi obdrži, obenem se mu široko odpira duševno obzorje. Brez dvoma so vse te pridobitve veliko bogastvo, ki ga ne smeš omalovaževati.

TVOJ USPEH V ŽIVLJENJU

Uspeh v poklicu je odvisen od vztrajnosti, od smisla za red, od daru za opazovanje in trezno presojanje. Toda nikdar ne misli, da si boš pridobil dar ostrega opazovanja in pravega presojanja kasneje v življenju, ko boš že stopil v poklic; da boš šele takrat vzljubil red in se navadil vztrajnosti, brez česar v poklicu ne boš imel uspeha.

Res, da najdemo študente, ki so na gimnaziji lahkomišelniki in leni, na univerzi pa so prišli med prve in so se tudi pozneje v poklicu odlikovali. Kar dovolj je takih za tolažbo lenim, ki hočejo umiriti svojo vest.

Toda ali ni utrjeno pravilo, da na splošno lenuhi ostanejo lenuhi in da propadejo?

Svoj čas je bilo dovolj, da si univerzo za silo skončal; služb ni manjkalo. Toda to je minilo. Danes je inteligenčnega naraščaja preveč. Odslej bo moral znati, in sicer mnogo in dobro znati, ne samo tisti, ki bo hotel v življenju uspeti, ampak tudi tisti, ki bo sploh hotel dobiti službo.

ODLOČITI SE BOŠ MORAL

Odločiti se boš moral za ta ali oni poklic.

Kako boš spoznal, za kateri poklic si najbolj sposoben? Ne omalovažuj ničesar od svojih študij in odkril boš v sebi sposobnosti, katerih niti slutil nisi in katere bodo sicer radi tvoje brezbriznosti ostale neizrabljene.

Tako boš bodočnost gledal in svoje cilje našel z docela drugačnimi očmi...

Saj dobro veš, če hočeš uspešno opravljati svoj poklic, da ni še nič storjenega, če se zanj odločiš. Kaj ti pomaga, če zanj nisi sposoben?

VIR MNOGEGA VESELJA

Če se učenju predaš s srcem, ti postane samo na sebi veselje, obenem pa ti bo vili še mnoge drugega veselja. Misliti si boš mogel: Nisem bogat, nimam avtomobila, še kolesa morda ne, toda učil sem se, znam čitati, znam presojati knjige, znam presojati stvari in ljudi, znam uživati lepoto narave... Ni mi dolg čas!

j.p.

Novo leto

PRI SLOVENCIH OB TERU

Nimajo vreče kakor berači. Imajo le žepe in dober želodec. Niso se utegnili niti še umiti in že pletò po vasi, rjavi kakor stare verige nad ognjiščem. Kakšen deček ima celo verižico zapeto za pasom kakor nekoč vojak svojo sabljo. Nè dež, ne sneg jih ne ustraši, nihče jih ne zadrži doma.

Kdo pa so to? Kam vendar pojdejo? Ali ne veste, ali ne veste? To so naši otroci! Danes je novo leto. Hodijo okrog v koledo za verne dušice. Vso jesen so čakali, da bi se najedli lešnikov in orehov. Nabirajo jih, zase se veda jedra, za duše v vicah pa lupine.

Glejte jih tam na vratih!

»Nuna, smo prišli! Koledo, novo ljetò!«

»Da, uboščki, da... počakajte malo!«

»Vse polno jih prinesite! Bomo veliko molili!«

Nona gre gor na kaščo, fantički pa spodaj čakajo in se prepirajo.

»Meni mora dati več, sem vas jaz sem privedel!« hiti najpogumnejši

»Ne, ti si jih že dobil!« vpade cela gruča.

»Jaz nisem doslej še nič dobil!« zajoka najmlajši.

»Tiho, vi drugi! Če bo dala jabolka, jih ne okusite! Bo revež, kdor se enega dotakne!« je oblasten vodja. »Če bo pa dala orehe ali lešnike, le imejte jih, sem jih že sit!«

»Beži, beži, oven! Tako se ne ravna! Vsem naj da: vsakomur nekaj!« vpijejo vsi proti drznemu voditelju.

»Že gre, že gre! Cujete, dol po stopnicah stopa!« je veselo in napeto med fantiči.

»Proč ti, jaz sem prvi!« kriči in suva voditelj.

Gospodinja je bila napolnila predpasnik. Z obema rokama ga drži. Nabrala je vanj orehov, lešnikov, jabolk in kostanja.

»Nate zdaj, pobiči! Pa vsakdo po nekaj!«

Toda še preden skonča z besedo, že vsi hkrati grabijo in trgajo iz kri-la, ta več, oni manj. Butajo vanjo kakor prašički, ko sesajo. Vsakteri gleda, da si zbere to, kar se mu lepše zdi. Gospodinja pa medtem prav trdno stoji, da je ne vržejo in ne pade nazaj. Vendar se veselo smeje.

Ko so ji vse pograbili, jo puste samo s praznim predpasnikom. Vsi si ogledujejo, koliko orehov si je vsak nabral. Toda nekaj ubog malček joče. Ni mu uspelo, da bi si vsaj en lešnik pridobil. Ves nesrečen in žalosten je. Tedaj mu nona mahne z roko, naj pride bliže, in mu reče:

»Ne še ti, pobič, na!«

Podari mu tri jabolka, ki jih je imela skrite v kijklinem žepu. In tako so vsi veseli. Nato pa brž naprej. Pod zobmi jim pa pokajo orehi in lešniki in jabolka.

»Hej, Grigo, ali si rekel: hvala?« se vodnik obregne ob malčka.

»In ti, kaj si dejal?« se postavi najmlajši.

»No dobro, če nisem rekel, tebi nič mar!« noče voditelj čuti opomina iz ust najmlajšega.

Dečki odrbe od hiše dalje k drugi z vnemo in radostjo. Se bolj kot fantički pa je vesela sama gospodinja. Veste, zakaj? Zgodaj, še prej kot dečki, so bile pritekale prosit koledo štiri deklice. Te je gospodinja obdarila prve in obilno. Venomer ji ob spominu, da so deklice fantke prekوسile, hodi na misel:

»Letos bom pa gotovo imela polno picik (jark) in malo petelinčkov. Tudi kravica mi bo povrgla bokinico (teličko) in jo bom lepo poredila. Bog plačaj!«

Čez dan srečuješ tam gruče otrok, ki se igrajo z lešniki »parolit«, t. j. soda in liha števila. Če tovariš zadene, mu drugi mora dati, kar ima v pesti, če ne, pa mora on drugemu dati, kolikor je zadel lešnikov.

Zvečer vidiš tam na trgu pred cerkvijo več lupinja kot peska. Vse polno je ostankov lešnikov — orehov. Marsikoga drugi dan tudi trebuh boli.

Dr. METOD TURNŠEK

ODSTAVKI

SAMO ZA GOSPODE IN GOSPODICNE

Koliko tehtate gospa? Dosti več kot si želite, kajne? Če je tako, prisluhnite našim nasvetom! V nekaj dneh bodo tisti, tako nezaželjeni kilogrami izginili in... prijateljice vas bodo zavidale! Polagajte veliko važnost na te štiri stvari: hrano, spanje, delo in telovadbo. Začnimo kar po vrsti! Vaša hrana naj bo v prvem tednu tale: zjutraj, tri žlice črne grenke kave, žlico divjega medu, kot ga je jedel sv. Janez Krstnik, ter malo pelina. Po tem obilnem zajtrku, strogi post do štirinajstih. Vse te ure pa dobro uporabite in pripravite svojemu možu odlično kosilo. Po možnosti vsak dan pečene piščance, zrezke, imenitne juhe, izvrstno kuhano zelenjavo, nato še potice, sveže sadje in sploh vse, kar vam (!) najbolj ugaja. Seveda tudi nase ne pozabite in si za kosilo pripravite eno pomarančo in en paradižnik. Za pijačo pelin, ki vam je gotovo ostal od zajtrka. Obedujte z možem skupaj. Se prej pa mu pripravite šibo, da vas z njo udari po glavi, vsakokrat ko vas bo premagala skušnjava in boste segle po njegovi hrani. Popoldan, okrog šeste ure vzemite pol piškota. Za večerjo ocvrto ribico. Tako ves prvi teden. V drugem tednu je treba hrano zmanjšati. Pri večerji odstranite ocvrto ribico, pri kosilu uživajte samo pelin in pomarančo, zjutraj pa samo žlico divjega medu. Važno vlogo igra tudi spanje. Spati morate čim manj in v presledkih. Čim manj pa mora spat tudi vaš mož, ki vas mora vsako uro prebuditi tako, da vam zvrne lonec vode na glavo. Vi morate vse to z veseljem sprejeti, vstati, zamenjati rjuhe in zopet zaspati v pričakovanju novega naliva. V prvem tednu vam mora mož ali kdorkoli drugi zlivati lonec vode na glavo vsako uro, v drugem tednu pa že vsake pol ure.

Ogromne važnosti pa je še telovadba. Zjutraj, ko vas zadnji lonec vode obvesti, da je spanja konec, morate naravnost planiti iz postelje, obstati na levi nogi in po njej odskakati v kopalnico. Ker pa ste že umiti odskakajte po desni nogi v kuhinjo ali v drugi primernejši prostor, kjer boste lažje telovadili. Tu izvedite vse mogoče gibe, ki vam pridejo na misel, nato si posadite svojega moža na glavo ter z njim tekajte gor in dol po stopnicah ali iz ene sobe v drugo, dokler se mož ne naveliča. Ovijte si nato okrog glave vzglavnik, ter se vrzite po stopnicah navzdol. In še zadnja vaja: vzemite blazino s postelje, uležite se na tla, potegnite nase blazino in ko tako spodaj še komaj dihate, ukazite sojemu možu in otrokom, naj vsi dobre četrt ure skakajo po blazini.

Vse te vaje je treba ponoviti trikrat dnevno. Po dveh tednih vaj, bodo rezultati vidni v meri, ki jo gotovo ne pričakujete. Treba bo še mdrda dodati pet ali šest mesecev zdravljenja v bolnišnici, toda po teh mesecih boste le elegantni! Vsekakor, dobro srečo!

BOKSAR TEZKE KATEGORIJE

Ko so slavnega boksarja na sprejemu, ki so ga priredili njemu na čast, povabili naj vendarle nekaj pove, je ta vstal in dejal: »Gospe in gospodje! Govoriti ne znam, zato ne bom dosti govoril, peti ne znam, zato ne bom pel, znam samo boksatiti in zato, če hočete, lahko vsakega izmed vas malo namlatim...!«

SVETI MIKLAVŽ

Sveti Miklavž, ki nas je obiskoval v dneh 5. in 6. t. m., je moral nujno priti preko meje. Nas, ki smo v nebesih dobro zapisani je že poznal in nam razodel, kaj vse se mu je zgodilo, ko je prekoračil mejo. »Poglejte, pogledjte, dedek Mraz prihaja«, so vzklikali miličniki. On jim je pa rekel: »Čujte grešniki, mraz mi je že, dedek pa nisem!« In še so rekli miličniki: »Kje imaš novoletno jelko?« Sveti Miklavž pa jim je odgovoril: »Kakšno Jelko? Redke so Jelke, ki gredo v nebesa! Navadno gredo vse v pekel!«

NOVA OPERNA SEZONA V MILANSKI SCALI

Pred dnevi so v milanski Scali odprli letošnjo operno sezono. Goli vratovi in hrbti starejših, visokorodnih dam so se lesketali v siju draguljev, briljantov, verižic, zapestnic in podobnih lišpov. Po mnenju izvedencev je vrednost dragotin presegala 30 milijard. Ko sem to povedal svoji stari materi, me je najprej začudeno pogledala, nato si je zavrtela svoj poročni prstan, edino dragocenost in me nato zopet pogledala. Ni bila ne žalostna, ne nevoščljiva.

BOŽIČ

Prišli so božični prazniki. Lepi, skrivnostni božični prazniki, ki jih mi, »moderni« ljudje spreminjajo v praznik sv. Andreja v Gorici. Luči, darila, svečano pripravljene izložbe, vse to naj bi navadnega zemljana spravilo v božično razpoloženje. Ubogi zemljan, s takimi banalnimi stvarmi se moraš zadovoljiti! Tvoj božič iz leta v leto bolj sliči na pustno maškerado. Kje so jaslice? Ne kvarimo božičnega vzdušja!

DRUGI TELEVIZIJSKI KANAL

Kot je že znano bodo programi radia Trst A v prihodnjem letu skrčeni za 20%. To pač zato, ker pravijo, da mora tudi tržaška postaja doprinesiti svoj delež ter prihraniti nekaj drobiža za drugi televizijski kanal. To le kot kronika. In samo kroniki na čast lahko še dodamo, da plača italijanska radiotelevizija Caterini Valente na večer po 2 milijona, Tognazzi bo baje prejel na večer poldrugi milijon, njegov partner Vianello 750.000, Sammy Davis jr. 2.000.000, Frank Sinatra pa bo potolkel vse rekorde, ker mu ponujajo za en večer 28 milijonov.

VOŠCILO

Morda to ne spada v rubriko, vendar, dovolite nam, da vam tudi mi voščimo k božičnim in novoletnim praznikom. Prijatelji in bratje, želimo vam zdravja in veselja. Da, veselja, veselja, veselja!

Kazalo V. LETNIKA

UVODNI ČLANKI

Maturant: Namesto naloge o Združenju Evrope	1
Vinko Beličič: Odgovornost izobraženca v naši skupnosti	21
Dro: Delo — daritev	41
Jože Peterlin: Kako je rasel Marijin prosvetni dom	61
J. P.: Z Repentabra v Trst in nazaj zopet na Repentabor	81
J. U.: Prošnja za mir	101
Lojze Škerl: Božična luč	121

PESMI

Griša Mikuž: Dan, Dolgočasje	4
Vojka Strgar: Moje pesmi	14
Simon Pevec: Križ, Ljuba ne jezi se name	27
Mirko Mazora: Po večnem	27
Simon Pevec: Balada o nerojenem otroku	34
Aleksej: Mojzes	44
Simon Pevec: Pesem	44
Aleksej: Pincio	45
Simon Pevec: Oblaki, Nocoj	45
Bruna Pertot: Poletna noč	62
Stanko Janežič: Crički	65
Bruna Pertot: Spomin, Večer v gozdu	65
Miško Maček: Pesmi	72
Griša Mikuž: Lepota	74
Miško Maček: Maj, Smeh	88
Milena Merlak Detela: Porušeno pristanišče, Mali oglas	88
Milena Merlak Detela: Drevo na asfaltu, Zaprášena veja	103
Aleksej: Kraška gimajna	107
Alessandro Manzoni - Vinko Beličič: Božič	122
Marijan Straus: Božični motiv	127
Aleksej: Neznane mu vojaku, Slišal sem krik	129
Aleksej: Moja duma	137

LEPOSLOVJE

Franc Jeza: Njen otrok	2
I. Benešnikov: Vresje brez pomladi	13
Stanko Janežič: Slovo od Rima	25
SA-RA: Sonce v kopalnici	27
ZA-ROG: Zadruga	38
SA-RA: Trdovratni listič	46
Lev Detela: Pod božjimi sulicami	66
Lev Detela: Sonce ničesar ne vidi	85
Faustina: Odgovor	91
Branka Kranjc: Klic po življenju	106
R. L.: Slovenski božični prazniki	122
Maša: Njun tretji božič	125
Vinko Beličič: Sveta noč	125
Jože Pirjevec: Ekhnaton, zgodovinska povest v nadaljevanjih	8, 32, 54, 75, 92, 113, 142
Stanko Janežič: Pogovor v parku	128
Lev Detela: Senca nad pokrajino	131
Strgar Vojka: Bolest	144
Aleksej: Listopad 1961	144
Strgar Vojka: Ekstaza, Simfonija	145

ESEJI, POROČILA, ČLANKI

J. P.: Kaj pišejo naši pisatelji in pripravljajo naše založbe	2
Martin Jevnikar: Slovenska knjiga v preteklem letu	5
Franc Jeza: Slovenci nečitajo več političnega tiska	11
Življenjski jubilej pisatelja F. Sal. Finžgarja	11
D. S.: Pregled prosvetnega življenja	13
Jurij Slama: J. Jež, italijanščina po radiu	14
M. S.: Sveto pismo stare zaveze, 3. del, dr. Janežič, Med vzhodnimi brati	14
D. Lovrečič: Hudobni intervjuji	15
J. P.: Umrl je organizator slovenskih pasijonskih iger	18
Drago Stoka: Kulturna pomlad pri nas	22
M. S.: Nove knjige	28

Jože Peterlin: Branislav Nušič »Dr.«	29
Nastopil je naš mladi rod	35
Egidij Vršaj: Od varčevalca do milijonarja	40
J. Peterlin: Problemi našega skupnega prosvetnega dela	42
Koroški študent: Roka za steno	46
Koroški študent: Neopravičena ura	47
Večeri Slovenskega kulturnega kluba	48
Maks Sah: Socialno vprašanje	49
D. M.: Srečanje mladine na Koroškem	51
M. Sah: Je Jurij Gagarin Krištof Kolumb XX. stoletja?	57
M. S.: 70. let Slov. Alojzijevišča, Meddobje leto VI.	58
D. J.: Dve glasbeni prireditvi	59
D. L.: Namesto hudobnega intervjuja	60
Jože Peterlin: Kako je rasel Marijin dom	62
M. P.: Pesem mladine	62
Stanko Janežič: Klic po veselju	64
B. P.: Da bi bili eno	65
Jože Peterlin: Bruna Pertot, Moja Pomlad	66
Edi Daneu: Steverjan	67
A. B.: Skozi ideološka očala	68
Franc Mljač: Slovenski študentje v Trstu	69
Dr. M. P.: Clovek, veselje, Bog	73
Knjižice, Ameriški igralci v Trstu	74
Daniilo Lovrečič: Odstavki	80
Avguštin Žele: Repentaborska božja pot	84
D. S.: Šolska prireditve	85
M. O.: Slikarska razstava Klavdija Palčiča	85
Stanko Zorko: Letošnje romanje	86
T. V.: Strelj v srce dekletu	87
L. S.: Javno udejstvovanje	96
Brez strahu pred ljudskim štetjem	97
Daniilo Lovrečič: Odstavki	100
Merlak-Detela: Duhovna kriza naših dni	102
Koroški Slovenci med nami	108
Aleš Kalin: Na moskovskih ulicah	109
—DRO: Zemlja — temelj gospodarjenja	110
Ivo Kermavner: Današnja mladina je mehkužna	111
J. P.: V soncu, na gorah, blizu Bogu	114
PEN klub in Slovenci	114
Slovenski oder pripravlja	115
Skof Slomšek o materinščini	117
Just Vrabc: Izvenšolska pomoč	118
Z Repentabra v prosvetne dvorane	119
M. U.: Odstavki	120
Stanko Janežič: Božični spevi v bizantinsko-slovanski ruski liturgiji	124
—Ga: V beli sneženi opojnosti	127
R. S.: Nov rod brez idealov	128
Franc Mljač: »Neopravičena ura«, predstava v Avditoriju	130
D. S.: Vprašanje ob letošnjem božiču	130
jp: Nepozabna koroška pesem	133
Dr. M. Poštovan: Mater et Magistra	135
Jurij Slama: Nova knjiga	138
Sah Maks: Najboljši v šoli niso vedno prvi v življenju	138
Dr. Metod Turnšek: Novo leto pri Slovencih ob Teru	146
j. p.: Beseda študentu	146
Daniilo Lovrečič: Odstavki	147

RADIO, FILM

Radijski spored	19, 38, 52, 78, 99, 104, 140
Dr. Lojze Škerl: Postna predavanja po radiu	18
Jože Jurak: Televizija	52
A. T.: Ponavljanje iger	78
S.: Na obisku pri uradih RAI	98
Jože Peterlin: Gorica ima končno svojo reledno postajo	104
—In: Radio Trst A v znamenju redukcij	140
V. V.: Zaton zvezdnikov	20
Saša Rudolf: Filmski festival v Cannesu	77
Miranda Zafred: Mladina na platnu	139
Nataša Kalan: Pomenki pod domačim krovom	16, 36, 58, 91, 119

Blagoslovljene božične praznike

in srečno novo leto 1962 želijo:

Vsem sotrudnikom in bralcem uredništvo in uprava »MLADIKE«

SLOVENSKA PROSVETA pozdravlja za božič vse krajevne organizacije in prijatelje slovenskega prosvetnega dela in jim želi mnogo uspehov v novem letu.

SLOVENSKO KATOLISKO PROSV. DRUSTVO V GORICI želi vsem prosvetarjem in vsem Slovencem na Goriškem in po svetu prelepo božično duhovno prerojenje.

SLOVENSKI ODER pozdravlja vse svoje člane in obiskovalce dramatskih prireditev. Srečen božič!

ODBOR KATOLISKEGA DOMA v Gorici vošči vesel božič in srečno novo leto vsem prijateljem in podpornikom v upanju, da bomo kmalu s skupnimi napori videli kronano naše prizadevanje.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB bo v božičnih praznikih v duhu tesno povezan med seboj, s prijatelji in z vsemi Slovenci po svetu.

RADIJSKI ODER želi, da bi s čim boljšimi oddajami zadovoljil in razveseljeval svoje drage poslušalce. Vesel božič!

»**DEMOKRACIJA**«, glasilo SDZ v Trstu želi vsem Slovencem, doma in po svetu blagoslovljene praznike in srečno novo leto.

DUHOVSKA ZVEZA v Trstu bralcem in sotrudnikom z željo, da bi jih »Mladika« razveseljevala in plemenitila njihovo mišljenje in da bi prinašala v slovenske družine čisto resnico in blagovest Evangelija.

SLOVENSKA VINCENCIJEVA KONFERENCA v Trstu želi vsem dobrotnikom slovenskih revežev in župnijskim odborom blagoslovljene praznike in srečno novo leto.

MARIJANIŠČE na Opčinah želi gg. duhovnikom in vsem svojim dobrotnikom po župnijah blagoslovljen božič in srečno novo leto.

SLOVENSKA DIJASKA ZVEZA in **DEKLIŠKA ZVEZA** ter ostale verske organizacije žele svojemu članstvu in njihovim družinam blagoslovljene praznike.

SKAVTSKA DRUŽINA bo v velikih praznikih tesno duhovno združena ob jaslicah. Pozdravlja vse svoje prijatelje in dobrotnike.

SLOVENSKA MARIJINA DRUŽBA v Rojanu svojim članicam in vsem slovenskim družinam v Rojanu.

PEVSKI ZBOR - ŠKEDENJ želi vse seke praznike vsem prijateljem, dobrotnikom in vsem škedenjskim slovenskim družinam.

KINO DVORANA BAZOVICA želi v praznikih in v novem letu čim bolj zadovoljiti svoje obiskovalce.

SLOVENSKA KATOLIŠKA SKUPNOST želi srečne praznike svojim prijateljem in somišljenikom. Vsem Slovencem pa želi v novem letu popolno uveljavitev demokratičnih načel in srečno svobodno življenje.

»**KATOLIŠKI GLAS**« pozdravlja svoje bralce in jim želi vesele praznike in srečo v novem letu.

OBVESTILA

KNJIGE V ZALOGI

Uprava Mladike ima v zalogi še nekaj slovenskih knjig SKA iz Buenos Airesa. Prav tako je v zalogi še pesniška zbirka Brune Pertotove: **MOJA POMLAD**, cena lir: 350. **MEDDOBJE VI.** štef. 3/4, pesniška zbirka Karla Truhlarja: **RDEČE BIVANJE**. V zbirki knjižic pa je izšla knjižica prof. Avguština Horvata: **NA PRAVO POT**. V knjižici je zbranih in obravnavanih deset družbenih vprašanj ali socialnih problemov. Na vsa življenjska vprašanja kaže knjižica pravo pot v luči krščanskega nauka. Ta vprašanja so: vprašanje vere in nevere prebivalstva, zakona in družine, kontrola in omejevanje rojstev, pravica in dolžnost vzgoje, delo, gospodarstvo, vojna in mir, mednarodno življenje ter družbeni problemi Cerkve. Na vsa našeta vprašanja odgovarja pisec na sodobno poljuden način.

STANKO JANEŽIČ: MOJA PODOBA

Za božič bo izšla nova knjiga v založbi Mladike, in sicer zbirka pesmi v prozi Stanka Janežiča, **MOJA PODOBA**. O knjigi bomo obširneje spregovorili v prihodnji številki Mladike. Danes samo opozarjamo na njo in jo toplo priporočamo. To bo eno najlepših daril, ki jih lahko poklonite prijateljem in znancem za praznike.

NAROČNIKOM IN BRALCEM

Zaradi tehničnih ovir nismo mogli prejšiti in smo bili zato primorani zadnje tri številke združiti v eno, a povečano. Vse naročnike lepo prosimo, da nam to oprostite. S to trojno številko zaključujemo V. letnik Mladike. Vsem sodelavcem-prijateljem, ki so revijo priporočali in širili, se toplo zahvaljujemo. Brez tega lepega sodelovanja revija ne bi mogla izhajati.

Sesti letnik bi želeli začeti z novim zagonom, zavedajoč se, da ima ta edina slovenska revija na Primorskem svoje veliko poslanstvo. Radi bi, da bi izhajala za vsako prvo nedeljo v mesecu. Toda za to moramo imeti Vaše prispevke vsaj do 15. v mesecu in moramo imeti poravnano naročnino. Če namreč ne moremo plačati stroškov v tiskarni, ne moremo revije izdajati z dolgovi.

Zato uprava tudi vljudno prosi vse, ki so Mladiko prejeli, da bi poravnali naročnino.

POPRAVKI

V članku »Duhovna kriza naših dni« v 7. številki Mladike je pomotoma izostalo ime avtorja Leva Detele.

V istem sestavku je še nekaj drugih napak, ki jih je treba popraviti in sicer: »taziroenki« pravilno: »tazizocuki«; Martin Kukačin pravilno: »Martin Kukučin«.

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

DROGERIJA

KAREL PODOBNIK

OPČINE - Proseška ulica 22 - Telefon 21 552

Zaloga vsr ga potrebnega blaga
Postrežba je hitra in solidna

Veseli božič in srečna nova leta 1962 želi:

NOVA MANUFAKTURNA TRGOVINA

Josip Podobnik

OPČINE - UL. dei Salici 1 - Tel. 21-090

*Zadovolji vsak okus, ima veliko
izbiro in solidno postrežo*

KNJIGARNA IN PAPIRNICA

TRST

UL. PAGANINI 2

Fortunata

Kerže

TRST, Trg S. Giovanni 1

TELEFON 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

TRGOVINA JESTVIN,
DROGERIJA, DRVA

STANISLAV LOVREČIČ

DOMIO 38 — Tel. 99-331

TRGOVINA JESTVIN

MARC IGNACIJ

TRST — Ul. S. Marco 10 — Tel. 90-344

TRGOVINA JESTVIN

ANTON BAK

TRST, Ulica S. Cilino 34 — Tel. 90 186

TRGOVINA JESTVIN

FRANC RESINOVIČ

TRST, Trg sv. Frančiška 8, tel. 36-809

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NAS OV: BANKRED

CVETLIČARNA

Jvanka

TRST - Ulica dell'Istria 17 - Tel. 95-052

TRGOVINA JESTVIN

URDIH

TRST, Ul. Fabio Severo 105, tel. 55-618

GOSTILNA

PRI LUNI

TRST - Ulica B. Cellini 1 - Tel. 37-019

KROJACNICA

LADO PREMUR

TRST, Ul. Ginnastica 35/I, tel. 45-447

ZOBOZDRAVNIK

DR. PAVLICA

TRST — Ulica Ghega 13 — Tel. 31-813

GOSTILNA

Gstrouška

TRST — Ul. San Nicolò 1 — Tel. 37-918

GOSTILNA

„Al Gambero“

TRST — Ulica Udine 37 — Tel. 24-938

TRGOVINA JESTVIN

JOSIP ŠKABAR

OPČINE - Narodna ulica 42 - Tel. 21-026

TRGOVINA NAOČNIKOV, FOTO-
GRAFSKEGA MATERIALA in podobno

VISTA

TRST - Ulica Carducci 15 - Tel. 29-656

URARNA — ZLATARNA

MIKOLJ

TRST - C. S. Giacomo 3 - Tel. 95-881

CENA 100.- LIR